

OUT

sideren

ser psykiatrien indefra

Recovery

Når skizofrene bliver raske

Foreningen Tidsskriftet OUTsideren

Bestyrelsesmedlemmer

Formand: Erik Olsen

Anse Leroy; Socialoverlæge*

Benny Lihme; Redaktør, Social Kritik

Svend Balle; Regnskabsfører, OUTsideren

Michael P. Krog; Ansvarshavende Redaktør, OUTsideren

Karlo Hansen; Journalist, OUTsideren

Hanne Sloth; Journalist, Dansk Journalistforbund

Suppleanter:

Jette Nielsen; Fotograf, OUTsideren

Medlemskab koster 150 kr. for et år incl. 6 numre af OUTsideren.
Du kan bestille det på telefon 35 39 71 24.

Tidsskriftet OUTsideren er en privat humanitær og social forening, der tilbyder frivilligt arbejde og uddannelse fortrinsvis til mennesker med psykiatrisk patienterfaring. Dette sker *ikke* som led i en social foranstaltning eller integration, men overvejende fordi disse mennesker besidder en værdifuld viden og erfaringsbaggrund, som er grundlaget for Tidsskriftet OUTsiderens virke.

Tidsskriftet OUTsideren er et tidsskrift om psykiatri og beslægtede emner, hvilket betyder, at artikler i bladet overvejende har en kritisk og nuanceret vinkel på psykiatrien.

Tidsskriftet OUTsideren har som mål at fremstå professionelt, sagligt og seriøst og drives ud fra retningslinier om god journalistik. Derfor lægger vi stor vægt på uddannelse af medarbejderne, såfremt de ikke i starten kan leve op til dette.

Vi har følgende formål:

- at være talerør for mennesker, der har eller har haft en psykisk lidelse, så de får mulighed for at komme til orde.
- at skabe et blad, der informerer bredt om aktiviteter og tilbud til mennesker med psykiske lidelser.
- at være et anderledes blad - en outsider, der tør kritisere de etablerede holdninger og trykke ideer, der går på tværs af den "normale" virkelighedsopfattelse.
- at forsøge at påvirke samfundet til at indtage en mere humanistisk holdning til psykiske lidelser gennem en bred dialog med alle interesserede parter, såsom brugere, pårørende, behandlere og offentligheden i almindelighed.
- at informere om nye behandlingsformer, der bl.a. rummer et helhedsorienteret syn på mennesket.

OUTsideren

Prinsesse Charlottesgade 28.

2200 Kbh. N.

Tlf./Fax: 35 39 71 24 (kl. 10-16)

Pressekoordinator:

Michael P. Krog

Ring: 28 24 10 50 Fax: 39 65 71 44

Giro 1667 2246

Email: OUTsideren@email.dk

OUTsiderens hjemmeside:

www.OUTsideren.dk

Redaktionsgruppen

Michael P. Krog; Ansv. red.

kontortid: Tirsdag 10-16.

Svend Balle; Regnskab

kontortid: Fredag 10-16.

Anne Folker; Journalist

Dorthe Raffenberg; Journalist

Jette Nielsen; Fotograf

Karlo K. Hansen; Marketing

Jorge Osorio; Layout

Frank Fog; Webmaster

Eksternt tilknyttet

Kenneth Sørensen; Pædagogisk og redaktionel konsulent

OUTsideren udkommer 6x årligt.

Institutionsabonnement 225 kr.

Privatabonnement 100 kr.

Løssalg 25 kr.

Reklamer:

1 side 1000 kr. 1/2 side 750 kr.

1/4 side 500kr. 1/8 side 250kr.

Næste nummer forventes: marts 2002

Tryk:

PE Offset & Reklame A/S

Tømrervej 9

6800 Varde

Telefon 76 95 17 17

OUTsideren får penge i 2002

af Socialministeriet og Kbh. kommune

Indlæg og artikler udtrykker ikke nødvendigvis redaktionens holdning. Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte i de indsendte indlæg.

Artikler i OUTsideren kan citeres, når kilde klart fremgår af citatet. Kopiering er ikke tilladt ifølge dansk lov om ophavsret, med mindre det er aftalt med redaktionen.

Forsidefoto: Jette Nielsen/Jorge Osorio

Bagside: Jorge Osorio

Indhold

OUTsiderer nr 35 Januar & Februar 2002

Ansv. Red.
Michael P. Krog

Regnskabsfører
Svend Balle

Konsulent
Kenneth Sørensen

Journalist
Dorte Raffenberg

Journalist
Karlo Hansen

Journalist
Anne Folker

Webmaster
Frank Fog

Fotograf
Jette Nielsen

Journalist
Joan Remil

Layout
Jorge Osorio

Recovery s. 5

Det er muligt at komme sig - ja blive helbredt fra selv de sværeste sygdomme som f.eks. skizofreni. Det viser forskningen.

Artikel af Erik Olsen

Gensynet s.8

Efter lang tids adskillelse skal han mødes med familien igen. Hvordan bliver gensynet? Skal de gamle gældsposter trækkes frem? Er der en udstrakt vilje til forsoning?

Novelle af Michael Støvring Mortensen

Læserne mener s.13

Aktuelle indlæg fra læserne

Engelsk for gangbesværede... ..s. 16

Reportage fra konference i Fulgsø. Af Svend Balle

Skør kunst bliver man lykkelig af s.17

Reportage fra konference i Fuglsø. Af Svend Balle

Orientering s.20

Aktuelle nyheder fra psykiatriens verden. Redigeret af Svend Balle

I virkelighedens laboratorium. s. 22

Debatindlæg om virkelighedens flygtighed. Af Finn L. Laue

Er det verden der er psykotisk og ikke mig s.23

Medierne fokuserer på vold og drama. Hvem er sindsyg spørger Mette Normann Steensberg.

Retten til den frie vilje. s. 25

Den frie vilje til at være sig selv er det der giver livet mening. Af Christina Beck

Marie Kirstine. s. 27

En historie om en kvinde der blev sindsyg af syndsbevidsthed. Af Karlo Hansen

Poesivinduet s. 31

Poesi fra læserne

Der er sket en del med Danmark siden sidst...

Redaktionel kommentar

Michael P. Krog, ansvarshavende redaktør

Danskerne har truffet mere end et valg. Tirsdag den 20. November mente et flertal at det var tid til forandring.

Dagen efter følte et stort mindretal - og en del af udlandet - at det er tid til forandring! Men valget er truffet.

Valgtaler er forsøget på at love meget uden at love for meget. En ting er hvad der siges før et valg og noget andet hvordan der handles efter valget.

Ikke kun fordi det er det mest reelle vil vi på OUTsideren afvente den nye regerings udspil. Vi vil i ventetiden - og indtil det modsatte er bevist - håbe og tro på de bedste hensigter for især vores særlige gruppe af danskere. De der er psykisk syge og sårbare. Men vi vil dømme på handlingerne.

Poetisk - og allerede her er vi langt fra politik - kan det siges, at regeringer er sejl, folket er vind, staten er skib, tiden er havet.

Vi vil på OUTsideren, med brugernes stemme og argumenternes styrke, gøre vores til at vindretningen bliver til gavn for psykisk syge.

Som det kan ses på bagsiden af denne udgave, har vi ment at noget af det første den nye socialminister Henriette Kjær, skulle konfronteres med er psykiatribrugernes sag.

Henriette Kjær kvitterede på sin første dag som minister med at love, at der er 3 hovedområder hun og regeringen vil styrke og forbedre forholdene for: ældre, hjemløse og psykisk syge.

Det vil vi med læsernes hjælp holde hende fast på!

Christian Bonde er død

Men desværre er der siden sidst også sket noget som er mere uafvendeligt. I sidste redaktionelle kommentar skrev jeg at vi hyldede 2 kæmper i dansk psykiatri. En nulevende og en nylig afdød. Den levende var Christian Bonde og den afdøde, den unge leder af Videnscenter for Socialpsykiatri, Erik Adolph.

Men nu er også Christian Bonde død.

Han blev begravet den 28. November, 2 dage efter han ville være fyldt 64 år, på Østre Kirkegård i Ros-

kilde. Det blev ikke i Roskilde Domkirke, men det var dog den nyudnævnte kirkeminister Tove Fergo, som bisatte ham en vinterdag der føltes ekstra kold.

Det er ofte et frustrerende, traumatisk, alvorstungt og ansvarstygende arbejde at være redaktør af tidsskriftet OUTsideren, men det var et oplivende moment hver gang Bonde kom på besøg. Derfor føler jeg stor stolthed og glæde over at OUTsiderens seneste udgave hyldede ham med et flot og meget markant portræt af Christian Bonde på forsiden og en større artikel inde i bladet. Jeg er særlig glad over at han nåede at opleve vor markering af en kriger i psykiatrien og lykkelig over at Bonde var så stolt over den. Han kom endda forbi den dag bladet var trykt og en gang senere og tog hver gang en større stabel blade med sig. Han så godt nok noget træt ud og gik de sidste gange også med stok. Men han kæmpede til det sidste og det er ingen hemmelighed, at hans sidste store sag om Sindhuset i Viborg tog alvorligt på hans kræfter og måske også de sidste.

Christian Bonde var en sand ildsjæl og en institution i dansk socialpolitik, selvom han var imod institutioner. Hans var på godt og ondt en enspænder. Præget af sin ulykkelige opvækst, da han efter moderens død, som 5-årig fejlagtigt kommer under åndssvageforsorgen. Der blev han i hele 25 år, og en del af dem tilbragte han på Livø, hvor han blev anbragt på institutionen for kriminelle åndssvage med en behandlingsdom, fordi han under en flugt blev nødt til at begå kriminalitet for at klare sig.

Men på et tidspunkt blev han indlagt på hospital. Historien går på at han havde spist søm for at komme der og et par gode læger opdagede ved en tilfældighed ham.

Bonde blev derpå udstyret med en psykiatrisk diagnose. En diagnose som åndssvag har man nemlig hele livet, men sindssyge kan trods alt kureres. Han kom på Sankt Hans og fik senere invalidepension og en lille lejlighed tæt ved Sankt Hans i Roskilde.

Vi kaldte vores artikel »Kriger i psykiatrien«, fordi vi fandt det mere passende end »Psykiatriens Robin Hood«. Selv ville han gerne være psykiatriens ombudsmand - en vagthund.

Hvad end man kunne kalde ham, håber vi at han får et værdigt gravsted i Roskilde og endnu mere, at der er mange - og stadig flere - som vil fortsætte den kamp Bonde førte for bedre forhold for psykiatribrugerne.

Fortsættes side 15 øverst til højre

RECOVERY -

At komme sig fra svære psykiske forstyrrelser

Det er muligt at komme sig - ja blive helbredt fra selv de sværeste sygdomme som f.eks. skizofreni. Det viser forskningen.

Baggrund

Af Erik Olsen, Formand for foreningen Tidsskriftet OUTsideren og FAP - Foreningen af Psykiatribrugere i Storkøbenhavn

Erik Olsen

"En betydelig andel af de patienter, der får diagnoser som betragtes som kroniske, kommer sig, enten helt eller i det mindste så meget, at det er muligt at leve et tilfredsstillende liv uden for de psykiatriske lukkede afdelinger og institutioner.

Svære psykiske forstyrrelser er altså ikke nogen endelig dom, hverken i form af psykisk sygdom eller handicap og funktionshæmning. Sygdommen eller funktionshæmningen kan ophæves.

Forskningen har dog ikke kunnet påvise noget signifikant sammenhæng mellem nogen speciel behandlingsindsats og det at komme sig. Alle dele inden for det psykiatriske felt kan pege på patienter, som har kommet sig i forbindelse med behandlingsindsatser, der har baseret sig på deres respektive skoles teoretiske udgangspunkt. Mange patienter kommer sig, uden at det kan sættes i forbindelse med nogen specifik behandlingsindsats."

Sådan skriver den svenske psykolog Alain Topor, der i de seneste år har forsket i Recovery. Han er ansat ved Forskningsenheden/Psykiatri Vest Stockholm. Han har først og fremmest beskæftiget sig med skizofreni, fordi psykiatrien fejlagtigt fremstiller denne som havende et specielt ondartet og kronisk forløb. Men han skriver videre:

"Selv om denne fremstilling i denne

kundskabsoversigt har koncentreret sig på skizofrenidiagnosen, så peger flere forskere på fravær af afgørende forskelle med andre psykotiske og andre svære psykiske tilstande, når det gælder processen "at komme sig".

Han har bl.a. taget udgangspunkt i psykiatriens egne forskningsresultater. Men hvad menes der med Recovery?

Ordet er svært at oversætte til dansk – det, der måske kommer tættest på, er "at komme sig", men som nogle forskningsresultater

Foto: Karlo Hansen

Alain Topor på Fuglsø-konferencen i november

viser, kunne det også oversættes med helbredelse. Topor skelner mellem to former:

"Social kommen sig" og "total kommen sig".

Forskellige slags "helbredelser"

Det er vigtigt at huske, at der er flere forskellige former for "at komme sig". Man kan skelne mellem social kommen sig og total helbredelse.

Mennesker, som kommer sig socialt, hører muligvis stadig stemmer eller oplever "ikke-ordinære tilstande", men de har fundet en måde at håndtere deres besværligheder på. De kan godt have kontakt til psykiatrien, få en minimal dosis neuroleptika eller få en eller anden form for støtte fra socialvæsenet, men det er ikke noget, der hindrer dem i at leve et rimeligt liv.

De mennesker, der bliver helt raske, har hverken symptomer eller modtager behandling; de lever et helt almindeligt liv uden nogen kontakt med hospital eller socialvæsen.

Her er så et psykiatrisk opfølgningsstudie fra bl.a. Europa og USA, der tager udgangspunkt i flere omfattende grupper med skizofrenidiagnose fulgt over længere tid med hensyn til Recovery:

Disse studier viser, at mellem halvdelen til to tredjedele af alle med skizofrenidiagnose faktisk kommer sig. Psykiatrien prøver at forklare dette ved begrebet "spontanhelbredelse", helbredelse af uforklarlige årsager.

Men hvis dette sammenholdes med de overraskende resultater, der er fundet i WHO undersøgelsen nedenunder, begynder der muligvis at vise sig et mønster:

"Forekomsten af skizofreni i forskellige kulturer er taget som bevis for sygdommens universalitet og biologiske forankring og for de socio-kulturelle aspekters underordnede betydning.

I en opfølgningsstudie, som WHO gennemførte, sammenlignedes sygdomsforløbet hos patienter med skizofrenidiagnose i industrisamfund over for ulande.

Det viste sig, at 28 % af patienterne i ilandene og kun 13 % af ulandenes patienter placeredes i gruppen med det værste forløb. I kategorien de, som klarede sig bedst, placeredes 15% af patienterne fra ilandene og 35 % af patienterne fra ulandene (WHO 1979).

En femårsopfølgning af samme population bekræfter dette resultat. 50% af patienterne fra ulandene var kommet sig helt med hensyn til arbejde, medmennes-

kelige relationer og seksualitet mellem deres eventuelle psykotiske perioder mod 15 % fra I-landene."

Dvs. at på trods af vores milliardudgifter til psykiatrien i ilandene, får vi dårligere helbredelsesresultater! Hvad skyldes det? Det vil stå lidt klarere senere, når nogle af de principper, der fremmer Recovery, er forklaret.

Men det er ikke, fordi dette er så overraskende for mig som bruger, at psykiatrien i ilandene ikke har særligt overbevisende resultater. Hovedkonklusionen, som Topor kommer med, er netop, at det er andre faktorer end behandlingen, der giver resultater.

Når han skriver, at mange patienter kommer sig, uden at det kan sættes i forbindelse med nogen specifik behandlingsindsats, kan det siges at være i overensstemmelse med de erfaringer, mange af os brugere har haft i årevis.

Topor peger på en række faktorer, der fremmer helbredelsesprocessen, fordi det er en proces, et forløb over tid.

- Håb – at brugeren har en eller flere ved sin side over længere tid, der indgyder håb/forventer fremgang.
- Sociale relationer – at netværket ikke går i stykker, selvhjælpsgrupper, i det hele taget ikke at blive isoleret, som det ofte sker ved indlæggelser.
- At man tager udgangspunkt i brugerens oplevelser, dvs. tager oplevelserne alvorligt og arbejder med dem.
- Mening – dvs. at det, man har været ude for, skal være begribeligt i forholdet til ens liv.
- Så lidt indlæggelse som muligt samt hurtig hjælp og støtte fra andre mennesker.
- Ikke stigmatisering/stempling, dvs. at man ikke opfattes som skizofren, men som et menneske med alvorlige psykiske problemer. At man ikke identificerer sig med diagnosen.
- Medicin gør hverken fra eller til i det hele taget. Studier viser faktisk, at det tager længere tid at komme sig, hvis man bruger medicin. Det gælder for den brede gruppe. De helt alvorlige tilfælde kan medicin give en lidt hurtigere Recovery.
- Arbejde – dette siger vel sig selv, idet vores selvforståelse og identitet er meget knyttet til, at vi har en funktion i forhold til andre.
- Egen indsats – mennesker, som er kommet sig, beskriver ofte, at de har taget en beslutning, f. eks om at kun give så og så meget "rum" til symptomer" – at generobre ejerskabet over eget liv etc.

	Antal Patienter	% helt raske	% rehabiliterede	% forbedrede ialt
Bleuler 1972	208	23	43	66
Harding et. al 1986	269	34	34	68
Huber et. al 1975	502	26	31	57
Tsuang et. al 1972	186	20	26	46
Ciampi & Muller 1976	289	29	24	53

Der er selvfølgelig mange andre faktorer, der gør sig gældende, fordi de alvorlige psykiske tilstande, vi kommer ud for, er individuelle og forskelligartede. Men det er klart, at en af forklaringerne til, at forløbet er gunstigere i ulande, er, at man ikke udstøder folk, når de kommer i psykisk krise, men støtter dem i tætte sociale relationer. Og at mange "ikke-ordinære bevidsthedstilstande" ikke opfattes som "unaturlige" og derved sygeliggøres og gøres til en personlig apparatfejl hos brugeren.

Alain Topor påpeger:

Forskningen i "Recovery" (at komme sig) peger på, at individets anstrengelser oftest er afhængig af støtte i hans umiddelbare nærhed/omgivelser. Personer, der kan give materiel støtte, mening, håb og accept. Personer, der kan være personale med forskellige uddannelser og stillinger i deres respektive organisationer, pårørende, venner, medlemmer fra forskellige trosamfund osv.

Vejen tilbage til et mere positivt selvbillede beskrives ofte at gå over hverdagsagtige situationer, hvor mennesker i patientens omgivelser viser sig fra deres almindelige sider med deres problemer og fejl.

Gode grunde til optimisme

Skizofreni er den diagnose, der er tættest forbundet med en kronisk, livslang sygdom. I visse kredse anses mennesker med diagnosen skizofreni, der kommer sig, for at have været fejldiagnosticeret, ellers kunne de simpelthen ikke have fået det bedre. I dag viser adskillige studier, at mellem halvdelen og to tredjedele af alle med en skizofreni-diagnose faktisk kommer sig. Det er derfor meget sandsynligt, at mennesker med andre alvorlige sindslidelser også kan komme ovenpå igen.

I disse hverdagssituationer får patienten/individet mulighed for ikke kun at være modtagere af andres omsorg, men får også mulighed for flere gensidige relationer.

Hvis man vil læse mere har Videnscentret for Socialpsykiatri oversat en pjece af Topors litteraturstudie. Den kan findes på videnscentrets hjemmeside. Læs også sidste nummer af Social Kritik, her er et stort interview med Topor.

- er et aktivitetssted og en blød arbejdsplads for mennesker med psykosocial problembaggrund, bistanndmodtagere, efterlønnere, førtidspensionister m.fl.

- er et hyggeligt, økologisk gartneri beliggende i den lille landsby, Vadsby, tæt på Sengeløse og Taastrup. I egen minibuss klarer vi transporten mellem Nørrebro og Vadsby én til to gange om dagen efter behov.

- er godt kammeratskab, jord under neglene, fysisk aktivitet, højt til himlen og masser af frisk luft.

- er også cykel- og busture til andre projekter og gartnerier.

Du kan også være med som:

* frivillig medarbejder * turdeltager * kunde * eller bare som nysgerrig for at snuse lidt.

Åbningsdage og tider

Åbningsdage og -tider afhænger af årstiden. Der er typisk åbent 4 dage pr. uge om sommeren og 3 dage pr. uge om vinteren.

Ring for at høre nærmere om de aktuelle åbningsdage og -tider samt de aktuelle aktiviteter.

Stats-
kontrolleret
økologisk

Gartneri Offside,
Stevns-gade 3-5, 2200 N
Tlf.: 2124 8755 / 4371 9917

Gensynet

Efter lang tids adskillelse skal han mødes med familien igen. Hvordan bliver gensynet? Skal de gamle gældsposter trækkes frem? Er der en udstrakt vilje til forsoning?

Novelle

af Michael Støvring Mortensen
foto: Jette Nielsen

Jeg tager mange tilløb, før jeg bestemmer mig for at cykle derover. Vejret viser sig fra sin mest indtagende side. Det er forholdsvis blæsende, men solen skinner fra en tindrende blå himmel. Cyklen er i nogenlunde god stand. Det eneste irritationsmoment er de momentvise klangklang lyde fra pedalerne.

Jeg har ondt i samvittigheden over den lange pause. Den har strakt sig over er det tre eller fire år. Jeg er lykkelig for, at befordringen foregår via cykel. Det er, som om de mest nærværende bekymringer fortynder sig, når jeg droner ud ad landevejen i min højeste fart. Vel har jeg savnet dem, selvom der aldrig har været tale om det helt store fællesskab. De er jo blevet ældre i de mellemliggende år. Jeg stoler på, at de ville have været fremme med en underretning, hvis der var tilstødt nogen en sygdom eller det, der var værre. Eftersom det er en mærkedag, burde jeg sætte penge i en blomst. Men mit transportmiddel mangler en bagagebærer, og desuden er jeg langt fra formuende nok til at lade hånt om en større udgift.

Jeg ved, hvor gammel hun er, eftersom jeg aldrig glemmer hendes præcise alder, da hun satte mig i verden. Jeg har sidevind på den første tredjedel af distancen. Men da jeg nærmer mig flækken fra sydsiden, er jeg begunstiget af en kraftig rygvind. Jeg møder ikke mange biler, da jeg flyver hen over den smalle og hullede vej. De få, jeg alligevel passerer, må enten være sommerhusgæster eller fastboende.

Jeg tænker indgående på alder, mens jeg snor mig fri af vejens mange frostskeer. Vi er alle sammen rykket tættere mod afslutningen. Jeg kan ikke leve med, at vi eksisterer hver for sig, indtil der ikke er flere reserver at trække på. Da jeg drejer ind i landsbyen, ville det være det nemmeste at tage en smutvej. Men jeg kører en omvej med vilje. Jeg udsætter gensynet yderligere nogle minutter, fordi jeg føler mig helt tørlagt for samtalestof. Jeg kan ikke vide det med sikkerhed. Men jeg forlader mig på, at hun har gjort sig visse tanker i de forløbne år. Det gør mig blød, at hun har husket mine fødselsdage i de år, jeg har gået enegang. På det punkt har jeg gjort en dyd af min glemsomhed. Jeg har end ikke orket at sætte

dato på hendes fødselsdag. Det er kun måneden, der har haget sig fast. Februar måned for lidt mere end tres år siden.

Da jeg kommer rundt om svinget, får jeg mig en overraskelse, der sprænger hul i mit panser. Min ældste søster standser op i haven og hilser på mig med en begejstret armbevægelse. Hun er vældig solbrændt i ansigtet, så det er vanskeligt at afgøre, om hun rødmer, fordi hun finder min ankomst pinagtig. Jeg får et pusterum forærende, fordi jeg skal placere cyklen op ad husmuren. Men det er højst et par minutter, jeg har til at genvinde fatningen. Så kommer hun til syne igen, fra husets bagside, i følgeskab med min mor, der overrækkes en blomst i potte og gratuleres med dagen. Så springer barnet frem. Da hun får øje på mig, opstår der et øjeblik forfjamskelse, men den fordufter hurtigt, opløser sig i en smilende henvendelse til mormor, hvis øjsten hun synes at være. Min ældste søster modtager en omfavelse som tak for opmærksomheden, og da de glider fra hinanden, ser jeg, at min mor er på grædens rand. Hun vender ansigtet i min retning, hvorefter det sitrer i hendes mundvige.

Jeg er ordløs. Jeg kigger til siden og prøver at fremtvinge en replik, der slår en lettere tone an. Men jeg kan ikke gøre andet end at mærke forbitrelsen koge op over de tallose misforståelser, der har bidraget til at gøre to familiemedlemmer fremmede for hinanden. Min mor får hanket op i sig selv. Det er ikke til at se, om hendes øjne svømmer over med vand. Hun er maskeret bag solbriller. Da hun beder mig komme med om i haven for at hilse på min stedfar, følger jeg med om til et opdækket havebord. Han ligner sig selv uden påfaldende forandringer. Han er blevet hvidere i tindingerne og ved bakkenbarterne. Flere spindel-vævsrynker har sluttet sig til de allerede eksisterende. Min mors ansigtshud er også blevet yderligere brudt af nyttilkomne furer og linier. Min stedfar hilser på mig med noget, der tager sig ud som uskrømtet venlighed. Vi trykker ikke hinanden på næverne. Så vidt jeg mindes, griber vi kun til et sådant middel i særligt højtidelige anledninger.

Min mor er opsigtvækkende fri for grå stænk. Mon

Jeg er lykkelig for, at befordringen foregår via cykel. Det er, som om de mest nærværende bekymringer fortynder sig, når jeg drøner ud ad landevejen i min højeste fart.

hun farver håret for at bibringe sig en ungdommelig fremtoning? Jeg mærker ømheden fra gamle sår. Hvordan kan man have så lidt omgang med hinanden, når man omtrent har slået sig ned i det samme nabolag? Jeg indtager en afventende holdning. Jeg overlader det til mine familiemedlemmer at konversere og slå en tone an. Jeg smugkigger på barnet. Det er måske længere end tre år siden, at jeg pungede ud til en fødselsdagsgave. Jeg vil gerne pynte lidt på mine motiver. Jeg ynder at tilskrive det umuligheden af at aflevere gaver, når der ikke har været opretholdt en kontakt. Det går op for

Jeg udsætter gensynet yderligere nogle minutter, fordi jeg føler mig helt tørlagt for samtalestof.

mig, at nærighed kan have været medbestemmende. Hun er ikke skudt så meget i vejret, at det er værd at tale om. Folk af asiatisk herkomst bliver sjældent høje. Men ansigtet har forandret sig. Kindbenene er blevet mere fremtrædende og næsen har også ændret facon. Hun henvender sig ustandselig til sin mormor med et indsmigrende væsen. Ind imellem tilkaster hun mig et stjålent øjekast. Skønt børn har ry for at glemme hurtigt, virker det, som om hun ikke er spor i tvivl om min identitet.

Min stedfar er ikke så snaksom. Han smører sig nogle madder og har et islæt af kejtethed. Måske går det ham på, at jeg ikke af mig selv leverer en indsats for at holde

samtalen flydende. Jeg bemærker, at guldfiskenes bassin er fyldt med alger. Det er så grønt, at man kun kan se fiskene, når de svømmer rundt oppe ved overfladen. Min mor og ældste søster er langt inde i en snak om arbejdssituationen. Min søster priser sig lykkelig over at være fastansat. For der er afmatning i ordrebogen. Hun er bare på arbejde en til to dage om ugen. Jeg hører ordet maling og bliver klar over, at min mor har nymalet nogle vægge, der kun bliver sjasket til af røg, når der er rygende gæster.

Jeg kan se på de blikke, hun sender mig, at det er velset, at jeg er kommet på besøg. Jeg følger med, da min søster og mor bevæger sig ind i det hvidstenede parcelhus. De styrer ud i køkkenet, hvor en nyrehvervelse skal beundres. Min mor har investeret i et nyt komfur, der næsten indpasser sig i indhakket på centimeteren. Det har været hundedyrt, men forgængerens var så udtjent og nedslidt, at der ikke var noget valg.

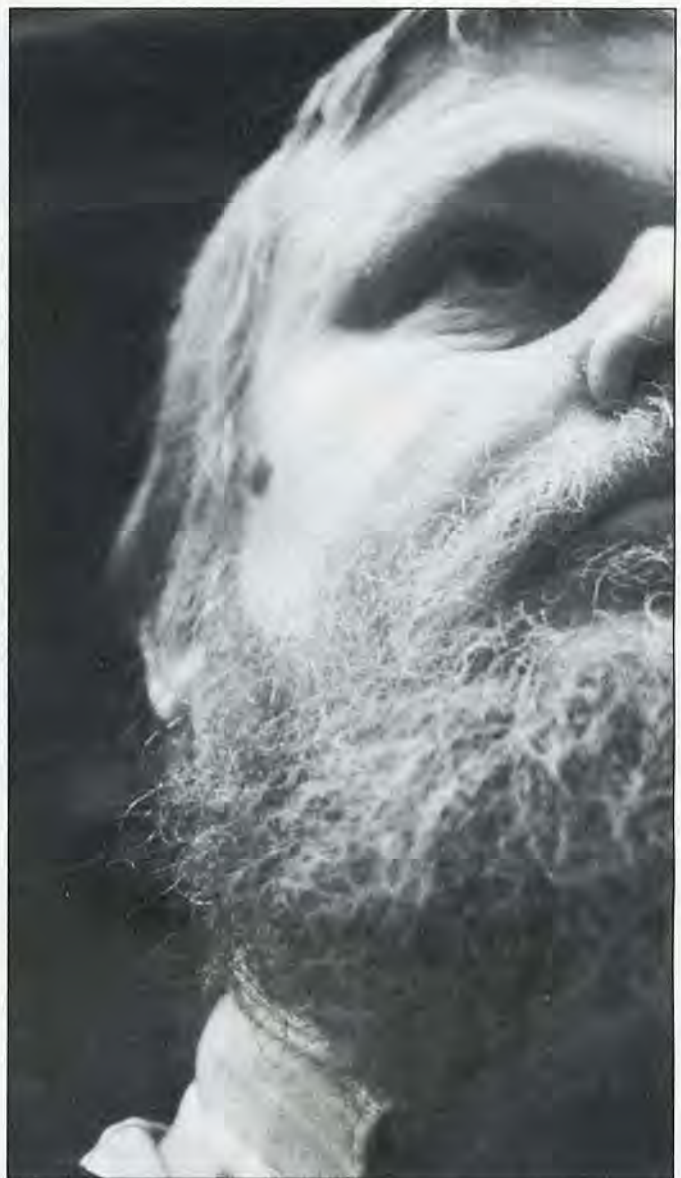
Jeg samler mod, skønt jeg allerede kan høre undskyldningerne strømme fra deres læber. De er straks positive over for tanken om at kigge forbi en dag, hvor programmet tillader det. Min mor og stedfar rejser snart til syden i egen bil med campingvogn på slæb. Min søster har arbejdet at tage hensyn til. Der bliver et boom i arbejdsbyrden i løbet af sommeren. Det vejer tungt, at hun har hårdt brug for skillingerne. Et barn er dyrt i drift, og desuden spøger der også nogle anskaffelser, der kun kan blive råd til, hvis den fulde sommerferie bliver valgt

fra. Min søster ser mere mager ud end sundt er. Hendes kinder er indsunke, og rundt omkring i ansigtets solbrændthed indsniger der sig nogle røde pletter. Måske er hun, som noget helt nyt, begyndt at blive sart over for solens stråler. Jeg kunne tænke mig at se deres øjne. Men de beholder solbrillerne på, selvom det er en overflødig foranstaltning inde i selve huset. Hvis jeg har gjort dem så meget ondt, at skaden ikke kan gøres god igen, ville meddelelsen stå at aflæse i deres nøgne blikke. Men der er tendenser til lattermildhed, når de ser til min side. Det må være en indikation af, at det tabte kan indhentes, hvis jeg lægger den rette indstilling for dagen.

Min mor har været ihærdig med sin forskønnelse af husets indre. Hun har ikke sat sine fingeraftryk på alle husets vægge, men hun har været i sving i hele tre rum. Hun bedyrer, at hun holder af at male. Når hun først er kommet i skred med opgaven, går det slag i slag, og hun glemmer alt om tid og sted. Efter at have bifaldet hendes udfoldelser, smutter vi atter ud i haven, hvor min stedfar i mellemtiden har fremskaffet to dåseøl. En til os begge to. Han sætter sig på en havestol, der har front mod solen. Da han trækker sin T-shirt over hovedet, ser vi, at hans ryg har en farve, der er tæt på forbrændingsgrænsen. Det er konsekvensen af at slå sine folder på hustaget henne hos datteren og svigersønnen. I mangt og meget bliver han sig selv lig. Han ligner en forvokset dreng, der ser adskilligt ældre ud end sine jævnaldrende. Han snupper en mobiltelefon og gør mine til at ville ringe nogen op. Min mor gør indsigelser med stramtandte mine og sammentrukne øjenbryn. Min stedfar har det med at miste fokus og blive ukoncentreret. Hvis han løber

Det gør mig blød, at hun har husket mine fødselsdage i de år, jeg har gået enegang. På det punkt har jeg gjort en dyd af min glemsomhed.

tør for samtalestof, fordi sparringspartneren viser sig at være for langt borte i tanken, griber han til de midler, der er ved hånden. Hvis samtalen går i stå, kan han i det absolutte nødstilfælde finde på at tilbringe en hel aften på knæ blandt børnene i selskab med øller, der efterhånden gør ham alt for beruset til at køre bil. Mit blik krydser min søsters. Jeg ville ønske, at hun tog sine briller af og deponerede dem ude i sin bil. Der spiller et smil omkring hendes læber. Det kan betyde alt lige fra foragt til en mild form for sindsbevægelse. Jeg prøver at komme i tanker om et mellemværende, der nådigt har forladt min hukommelse. Men jeg

Modelfoto

mener ikke, at en gældspost med min signatur skulle gøre hende misfornøjet.

Min mor skælder sin mand ud med en selvkontrol, der bevidner at medfarten mest er for en god ordens skyld. Han kalder hende lille skat og fremstiller et slesk smil. Det slår mig, at de begge anser sig for yngre end de årgange, der står nedfældet på deres dåbsattester. Det er en kendt sag, at det bereder dem begge en anseelig glæde, at samtalen bliver sporet ind på deres fælles, men fraværende barn. Hende har jeg heller ikke haft for mine øjne i tre eller fire år. Da jeg spørger til hende, er det ikke til at tage fejl af den faderlige stolthed, der får min stedfar til at rette sig op i havestolen. I en alder af knap tredive år er hun allerede avanceret til en overordnet stilling. Hun arbejder i en bank, hvor det er en slet skjult hemmelighed, at hun er noget af en himmelstormer. Det er godt, at hun ikke er et aktiv i den filial, der lægger edb-system til min konto. Jeg vil ikke bringe skam over et familiemedlem, der helst skulle fremstå ren og uplettet. Men hvis hun havde en interesse i at kigge mig i kortene, ville det være barnemad at fremskaffe de relevante oplysninger. Det er

ikke til at sige, om hun tillige har været i tænkeboks i den forløbne tid.

Jeg hører min stedfar berette om en mindre gård, der uden ophold bliver forskønnet og forbedret af arbejdskraft, der blandt andet omfatter min stedfars ulønnede virke. Han får et kærligt glimt i blikket, da han omtaler muligheden for en snarlig familieførelse. Min mor griber ind og taler den

De beholder solbrillerne på, selvom det er en overflødig foranstaltning inde i selve huset. Hvis jeg har gjort dem så meget ondt, at skaden ikke kan gøres god igen, ville meddelelsen stå at aflæse i deres nøgne blikke

formastelige til orden. Hun skal have lov til at gøre karriere, og dertil kommer, at svigersønnen bestandig er på farten i sit job som sælger med hele landet som tumleplads. Min stedfars særlige glimt i blikket dør hen, og der indtræder en flere minutter lang tavshed, der til sidst bliver brudt af min søster, der synes, at det er synd for gemalen, der længe har afsendt resultatløse jobansøgninger.

Jeg tænker på min svoger, som jeg sådan set kun har været uvenner med i et enkelt afsondret tilfælde. Men uvenskabet ligger så mange år tilbage i tiden, at det må være slettet af synderegisteret. Jeg tænker på hans fartglæde og hang til lammetævende actionfilm. Jeg ser ham for mit indre øje med en isse, der er blevet stadig mere hårløs i de år, der er fløjet af sted.

Hans kogende temperament, når min søster har fornærmet hans maskuline identitet ved at dominere ham en gang for mange. Jeg husker min søster nævne, at han aldrig har lagt hånd på hende. Hun har erklæret, at hun ville være den, der straks drog af, hvis han gik over til korporligheder. I et vanvittigt nu mistænker jeg solbrillerne for at afskærme forslåede øjenomgivelser. Men jeg må snart efter dementere. Tonen ville ikke være så let og frigjort, hvis luften var tyk af ondt blod.

Barnet takker ja til en is, som min mor med raske skridt får hentet inde i fryseren. Min mor har en forkærlighed for barnet. Hun er lutter smil og levende kropssprog, når hun snakker med den elleveårige. Sympatien er gensidig. Mormoren og barnebarnet sidder ved siden af hinanden og virker sammensvorne.

Når min søster lægger sig imellem for at få et svar fra barnet, kan det høres på svarets ansats til sur tværhed, at mormor er hendes favorit. Min mor smiler hengivent til det fedtende barn. Hun henvender sig til min søster for at fortælle, at en nabo er nedkommet med tvillinger for ganske

nylig. Hun bliver helt opstemt ved tanken om at have kam til sit hår med to vrælende babyer.

Jeg står i gæld til min familie, fordi den lader fortiden hvile. Der ville være adskilligt at tage fat på, hvis deres smag gik i denne retning. Jeg falder til ro, fordi jeg opfatter det som givet, at de allerede ville have underkastet mig en kærlig behandling, hvis jeg skulle undgælde for mine forsyndelser.

Min stedfar mumler et eller andet om, at han kunne tænke sig at efterse campingvognen. Den skal gøres klar til den forestående udlandsrejse. Min mor vrænger ansigt og laver himmelvendte øjne. Hun er imod det, når han undviger, mens der er gæster. I særdeleshed når det er den nærmeste familie, der er på visit. Men hendes protester er ikke slagkraftige nok. Han trasker af uden at tage bestik af sin kones lange blikke.

Nu sker det, jeg har ventet på med skrækblandede følelser lige siden min ankomst. Min søster lægger solbrillerne fra sig og gnider sig i øjnene. Hun ser på mig. Jeg besvarer hendes blik uden at tøve. Jeg kender hende godt nok til at vide, at dommen er blevet fældet. Hun siger ikke det fjerneste, der kunne skænke mig en forudelse.

Hun har altid været god til at holde sine inderste tanker for sig selv, hvis de var for isnende til at tåle udbredelse.

Jeg frembringer et svagt smil og bibeholder øjenkontakten. Barnet har involveret sig i en omfavelse med mormor. Under høje hvin bliver hun kildet og bugter sig mellem hænderne på sin befamlende mormor. Min søster bebuder, at tiden er inde til at påbegynde hjemturen. Barnet bliver udspurgt.

Har hun nu organiseret alt sit habengut? For mor kører ikke tilbage efter glemte ejendele. Barnet bekræfter, at hun har samling på sine effekter. I en stødt tone, der forener sig med vrede over den snarlige adskillelse fra den forkælende mormor. Jeg fortryder, at jeg ikke har fået talt med min søster.

Jeg følger med, da hun fører an ud til sin bil. En rød japanerbil, der nu har tre år på bagen. Sidst jeg så den var, da jeg for tre eller fire år siden blev kørt den lange vej hjem i stedet for at tage toget, fordi mit besøg ville blive så forhastet, hvis jeg skulle ile for at nå et tidligt tog.

Uden at kende motivet, går jeg bilen efter for ridser, stenslag og andre skavanker. Den fremtræder ikke som et funkende nyt eksemplar. Men den kan stadig passere som et køretøj af nyere dato. Min søster åbner døren i førersiden og kigger på mig, som om der ligger hende noget på sinde.

Solbrillerne er anbragt på næsen igen. I et toneleje, der nærmer sig det bydende, opfordrer hun mig til at genoptage kontakten. Men jeg skal sørge for at ringe i forvejen. Det er en lang tur at tilbagelægge, hvis der ikke er nogen hjemme.

Du kan få

højere pension!

Københavns Kommune har sendt en meddelelse ud om, at det nu er muligt at få genoptaget sin pensionssag med henblik på at få en højere pension. En afgørelse i Højesteret har medført, at mange førtidspensionister har fået mulighed for en genvurdering af deres sag.

Vi bringer her meddelelsen fra Københavns Kommune, som også gælder i andre kommuner landet over:

Familie- og Arbejdsmarkedsudvalget i Københavns Kommune har besluttet at orientere førtidspensionister, der tidligere har fået tilkendt forhøjet almindelig førtidspension, almindelig førtidspension eller mellemste førtidspension, om muligheden for at få sin sag genoptaget med henblik på at få en højere førtidspension.

Den Sociale Ankestyrelse har siden 2000 truffet en række principielle afgørelser på baggrund af en Højesteretsdom fra 1999. Disse afgørelser har gjort det lettere at få en højere førtidspension. Dette skyldes, at invaliditetsbegrebet er blevet lempet i forhold til hidtidig praksis. Samtidig er kommunen i højere grad end tidligere forpligtet til at belyse en resterhvervsevne, hvis myndigheden ikke finder grund for at anse erhvervsevnen for nedsat med mere end halvdelen. Det betyder, at førtidspensionister, hvis sag kan sammenlignes med Højesteretsdommen, kan få deres sag genbehandlet og vurderet efter samme principper.

Hvis De mener, at en lempeligere vurdering af Deres invaliditet kan medføre, at De er

berettiget til en højere førtidspension, skal De efter telefonisk aftale rette henvendelse til Deres lokale center, hvor De vil modtage vejledning og eventuelt få Deres pensionssag genoptaget.

Det kan blive nødvendigt at indhente nye lægelige oplysninger samt eventuelt foretage en arbejdsprøvning for at få belyst Deres resterende erhvervsevne.

Der kan være mulighed for at få pensionssagen genoptaget, selvom afgørelsen ligger flere år tilbage i tiden.

Med venlig hilsen

Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen

NET
VÆRKSTEDET

Offside

35357344

Et aktivitetssted for mennesker med psykiske og sociale problemer, førtidspensionister, bistandsmodtagere, efterlønnere o.a. Vi er et hyggeligt sted, hvor du kan møde nye kammerater omkring fælles interesser.

I denne sæson tilbyder vi undervisning på følgende kurser: Yoga, Svømning, EDB, Tekstilværksted, Tegning/maling, Astrologi, Badminton, Kropsbevidsthed, Sang, Musik.

Vi har endvidere en ugentlig debatgruppe, og der arrangeres foredrag, danseaften, udflugter o.a.

Kom ind og få et program - eller ring og hør nærmere.

Undervisning, aktiviteter og socialt samvær
Prinsesse Charlottesgade 28, 2200 Kbh. N.

Alternativ behandling i psykiatrien

Alternative behandlere i psykiatrien skal ikke være amatører, som har taget et aftenskolekursus og nedsat sig som behandlere. Det er de psykiatriske patienter alt for følsomme til at kunne kapere.

Jeg har med stor interesse læst artikler i OUTsideren nr. 34. To af artiklerne bekræfter mig i mit synspunkt: at den alternative verden er alt for tilfældig.

Så længe de alternative behandlere ikke kan fremkomme med videnskabelige resultater, er den psykiatriske verden ikke et sted for alternative tiltag. Det kan være, at det hjælper nogle personer, men det kan også være det modsatte, og derfor er det et farligt område at bevæge sig ind på.

Derimod mener jeg, at det etablerede system, såsom psykiatere, plejepersonalet osv. godt kan gøre det bedre, end de gør nu. Måske skele til alternative behandlingsteorier, men der skal være belæg for behandlingen, og der skal holdes øje med patienterne. Det skal ikke være amatører, som har taget et aftenskolekursus og nedsat sig som behandlere; det er de psykiatriske patienter alt for følsomme til at kunne kapere. De fleste psykiatere skeler ikke til det hele menneske, men ordinerer straks medicin, som nogen gange hjælper, men bestemt ikke altid.

F.eks. hashmisbrugere, alkoholikere og de personer, som er syge af andre årsager, får samme behandling. Det er et af de punkter, som jeg altid har stået uforstående overfor. Hvorfor afvæbner man ikke misbrugeren i første omgang? Psykosen kunne måske på den måde forsvinde. Men nej, de bliver indlagt på samme stuer som andre syge og får også lejlighed til at fortsætte deres misbrug. Det synes jeg er tåbeligt.

Dorte Raffenberg's artikel i samme nummer, "Spiseforstyrret af incest", viser, at vort samfund ikke er ansvarligt nok over for vore børn.

Disse stakkels børn af den frygtelige familie skulle jo have været fjernet fra familien, da de var små. Man - også jeg selv - går hver dag og ser på alkoholikere stå i flok og drikke den ene øl efter den anden, mens

deres børn leger rundt omkring dem og holder øje med deres far eller mor. Hvad med at der var lidt opsøgende arbejde omkring disse drikkesteder? Man kunne måske redde nogle børn fra nedværdigelsen, incest, indlæggelser på psykiatriske hospitaler senere hen osv. Men nej, det skal blive rigtig galt, før danskerne tør gå ind og gøre noget. Vi er for svage her i landet, vi venter til det er sket i stedet for at forebygge katastroferne.

Jeg så en fjernsynsudsendelse over Sveriges TV, om SOS huse i Finland. Det var børn af misbrugsforældre, som boede i husene. De havde en "mor" og en "far" tilknyttet, så husene fungerede som en familie.

Disse børn blev der ikke givet slip på, før de var 16-17 år og herefter blev de stadigvæk holdt i "snor", så de fik en uddannelse. Hvorfor har Danmark ikke fundet ud af det? Vi praler altid af vores gode velfærdssamfund, men det er ligesom frøen, der puster sig op, den sprænger til sidst af bar selvtilfredshed.

Vi tager hensyn til misbrugerne i stedet for de stakkels børn. Misbrugsforældre skulle have sat stolen for døren: "Dine børn bliver fjernet nu, og så må du bevise, at du er i stand til at varetage deres opdragelse, før du får dem igen."

I stedet for som nu: "Hvis du ikke holder op, så fjerner vi dine børn". De holder sku' ikke op sådan lige på stedet.

Man kunne måske undgå nogle overskrifter i aviserne om incestofre, spædbørn der er smasket ind i væggen, børn der har fået brækket arme og ben af en stedfader osv. osv., hvis der blev taget lidt hårdere fat i uansvarlige forældre.

Med venlig hilsen

Lene Andersen, mor til en skizofren søn

Skovhuset

Jeg har lyst til at skrive om en psykiatrisk afdeling, der ligger på psykiatrihospitalet i Nykøbing Sj. Stedet hedder Skovhuset og er kendt for, at personalet har en miljøterapeutisk uddannelse og for at være en langtidsafdeling.

Jeg er patient heroppe og har været indlagt i 2 ½ år. Behandlingen tager i særdeleshed sit udgangspunkt i det, der kaldes unge skizofrene. Hovedproblemet for os kan være socialt. Det, man således her kan lære, er at omgås patienter og personale og på den måde få en positiv opfattelse af at være social. Man får hele tiden støtte gennem samtale med personalet.

Rent praktisk er huset opbygget af to fløje, som har hver sit personale, men fællestue for dels patienter og dels personale. Her er en meget afslappet stemning ligesom på så mange andre psykiatriske afdelinger, der i høj grad er kendetegnet ved at folk opfører sig anderledes end "ude i samfundet". Det skal ikke forstås sådan, at vi er mærkelige på Skovhuset eller gale, men at der er en indbyrdes accept af en menneskelig mangfoldighed. Jeg oplever, at jeg kan være mig selv her og så også eksperimentere med det at være mig selv. Og det får jeg hjælp til via min psykolog og gruppeterapi.

Grunden til, at stedet heroppe er så godt, er, at man lever i "et rum af væren". Her er ikke specielt mange aktiviteter tilknyttet huset, så man har virkelig tid til at mærke sig selv og det, der grundlæggende er kendetegnet for ens person.

Jeg har været syg gennem en årrække og har nu et ganske andet syn på livet, end jeg har haft tidligere i mit liv.

Da jeg kom ind her, mente jeg, at det at være psykisk syg var en medfødt biologisk defekt. I dag forstår jeg, hvor meget omgivelserne betyder for mit liv. Det er ikke nemt at være menneske, og hvis man så ikke har fået grundlagt de basale egenskaber tidligt i livet, støder man konstant panden mod en mur. For mig har det at forstå livet som en proces, løftet sløret for min rolle. Det er som om jeg lever i et helt andet land, end jeg gjorde for 10 år siden, fordi min livsopfattelse har ændret sig så meget.

Men selvfølgelig lever jeg stadig i Danmark, og selvom det også har ændret sig, så er det ændringen i mit liv, der har den største betydning for mig.

Jeg mener, at man gør demokratiet en tjeneste ved at have en afdeling som Skovhuset. Det, vi lærer her, er at være os selv og turde stå ved det. Ikke at spille en

Model foto

anden rolle og i yderste konsekvens ikke at søge ly i psykosens tågeslør. Det er vigtigt for et demokratisk samfund, at vi har sådan et sted, fordi man på den måde fra øverste sted indrømmer, at man kun ved at være sig selv kan være et fuldgældigt medlem af en demokratisk proces. Levede vi i et diktatur, ville det jo være ligegyldigt, hvis vi alle gik rundt og var gale, men i demokratiet betyder det noget, hvem vi hver især er.

Mange af os heroppe har ikke fået den tilstrækkelige bagage med hjemmefra, og det har for os også betydet mange nederlag senere i vores unge liv. Selvom jeg føler en personlig forandring, vil det at stå ved mig selv jo bestandig være en opgave i mit liv, og i forbindelse med at leve i et demokratisk samfund er det at sætte min egen naturlighed i højsædet jo til stadighed en form for kamp, som jeg dog i dag kan se som en udfordring til livet.

Gunver Maria Sørensen.

Redaktionel kommentar fortsat:

Det vil for alvor være Bonde værdigt!

Vi på tidsskriftet OUTsideren tænker i øjeblikket alvorligt på, hvordan vi kan føre Christian Bondes fane og ild videre... Det vil jeg forhåbentlig kunne fortælle mere om i næste nummer...

Her til sidst vil jeg lige nævne at vi som en ekstra efterjulegave - til abonnenter og til dem som ikke har fået så mange gaver - vedlægger et særnummer af OUTsideren og vores nye folder. Særnummeret indeholder nogle af de artikler fra de seneste år vi bedst synes om. Det er et led i vores kamp for flere abonnenter og flere læsere for bedre at kunne bringe psykiatribrugernes synspunkter ud - og derved forbedre forholdene. Derfor må Du godt lade et godt ord falde til andre mennesker om OUTsideren! Du kan også få flere prøvenumre og foldere.

Du skal ikke være tilfreds med at andre fører din og psykiatribrugernes sag, men selv gøre noget og som jeg tidligere har nævnt: Du må være den forandring Du ønsker at se i verden!

Gamle numre af OUTsideren!

Er du interesseret i at læse alle de gamle artikler som OUTsideren har bragt gennem tiden? Så finder du alle vores gamle numre på vores hjemmeside:

www.outsideren.dk

WWW

WWW

WWW

WWW

WWW

Café Offside

arbejdsglæde - fællesskab - økologi

Brug caféen:

Som frivillig cafémedarbejder:

Hvis du er førtidspensionist eller arbejdsledig, kan du blive frivillig cafémedarbejder. Vær med til at drive en god café - du vælger selv arbejdsdage og -opgaver. Der kræves ingen forkundskaber. Ring og hør nærmere. Caféen er fra 1997 godkendt som økologisk Café.

Som kunde:

Kan du spise et sundt måltid varmt mad for 25 kr., læse dagens avis, få en sludder med naboen og nyde billederne i cafégalleriet.

Ca. en gang om måneden er der aftenåbent med musik, foredrag og lign.

Stats-
kontrolleret
økologisk

Priser:

Dagens ret	25,-
Kaffe	4,-
Ostemad	8,-
Søbogaard vand	8,-
Grønsagstærte	12,-

Åbningstider:

Mandag:	10-16
Tirsdag:	10-16
Onsdag:	10-16
Fredag:	10-16

Stevnsgrade 3-5 2200 Kbh N. - Telf. 35 370473

Engelsk for gangbesværede - eller idræt for sindslidende

Særbehandling for sindslidende er indtil videre et nødvendigt onde på kultur- og fritidsområdet. På trods af hele udbuddet af væresteder og andre fritidsaktiviteter rundt omkring er der stadigvæk den mulighed for mange sindslidende, at man må vælge imellem det lokale værested eller slet ikke noget sted at komme. Det var konklusionen på konference i Fuglsø.

Reportage

af Svend Balle

Fronterne var trukket skarpt op på minikonferencen om fritid og kultur, som var et led i konferencen i Fuglsø om Sindslidendes lige muligheder for deltagelse.

Spørgsmålet var, om der skal laves særlige ordninger for sindslidende, der vil dyrke idræt eller gå til yoga, sang eller engelsk. En stor organisation, DAI (Dansk Arbejder Idræt), har lavet nogle særlige hold, som man under ét har kaldt »Idræt for sindslidende«. Andre mente, at det var bedre, når tilbuddene til sindslidende også var åbne for andre.

Kim Rattenborg fra SIND-Århus fremhævede det gode i, at sindslidende får mulighed for at afprøve sig selv uden at skulle leve op til de krav, som typisk følger med, når man er med i en almindelig idrætsforening. På den måde var der altså brug for særlige ordninger.

Lone Storm, der leder Netværkstedet Offside på Nørrebro i København, var af den stik modsatte opfattelse.

»Det skurrer i mine ører, sagde hun. Rent personligt bryder jeg mig ikke om, at man, dvs. samfundet, opdeler os mennesker i flere kategorier end højst nødvendigt. Man laver vel heller ikke engelskkurser for gangbesværede?

At det ikke er helt forkert at lave tilbud til sindslidende som f.eks. idræt var der imidlertid almindelig enighed om. Lisbeth Graack fra DAI fremhævede som noget vigtigt, at

en sindslidende ung mand, som blot havde gidet at gå ned at købe en pakke cornflakes, nu pludselig havde energi til meget mere.

Andre mennesker anså ham heller ikke mere som en dovendidrik, men nu var han pludselig et aktivt menneske, som ville noget sundt og godt for sig selv.

Brugerstyring og forholdet mellem stærke og svage

Brugerstyring blev fremhævet som et plus. Problemet er imidlertid tit, at der kan være mange forskellige barrierer for at nå til det. Først og fremmest skal der være et initiativ fra en eller flere, som så skal bakkes op af andre.

Lederen skal være med på den, og i nogle tilfælde skal myndigheder udefra også indblandes. Men når det kører, så kører det. På Netværkstedet Thorvaldsen på Frederiksberg fremhævede Dorte Jensen brugerstyringen der. Hun omtalte Radioti, et musikprojekt og et sejlbådsprojekt som gode eksempler.

Forholdene rundt i værestederne er nok forskellige. Gennemgående problematikker er der imidlertid mange af. Konflikterne mellem de stærke og svage brugere er et fælles problem. De stærke

Fortættets side 18 nederst

Lige mul
for deltag

- også for borgere m

psykisk li

Skør kunst - bliver man lykkelig af

Kunstnere har en stor følsomhed, som fører dem til at skabe noget, som selv de lykkeligste mennesker ikke kan. Sindslidende kunne derimod blive mere lykkelige, hvis de troede lidt mere på sig selv.

Reportage

af Svend Balle

Det var en af konklusionerne på en workshop om kunst på konferencen i Fuglsø 6-7/11. Psykiatere og psykologer blev i denne workshop beskyldt for at gøre den kunstneriske side af et menneske til en del af et samlet sygdomsbillede.

Det stemmer ikke helt overens med, at man så får det bedre af at lave kunst og får det dårligere ved ikke at lave kunst. Et endnu større problem er, når selvtilliden render sig en tur. Og hvordan modvirker vi den proces?

To af lærerne fra »Højskolen for sindslidende - En bro til livet«, Suzanne Pelch og Niels Einer Rust, har opdaget, at deres elever på højskolen har fået det meget bedre ved at lave kunst. Et stort problem udgør indtagelsen af psykofarmaka.

Det blokerer tit for at få det ud i kunsten, som den kan have krav på. Helt galt er det, når folk p.g.a. en psykiatrisk diagnose helt holder op med at lave kunst.

Skøre kunstnere

Workshopen kom også til at handle om kunstnerne. Der var en tendens til at fremstille kunstnere som gale. Birgit Wamberg fra SIND, der var den tredje oplægsholder, talte om kunstneren

som hypomanisk, dvs. en, som kun var manisk noget af tiden og slet ikke så meget, som rigtigt maniske kunne være. Jeg forstod det også som en slags maniker, der er i stand til at styre sin mani og altså bruge den konstruktivt til at skabe kunst.

Kunst blev så ifølge den forklaring forstået som det, man med den største følsomhed kan fornemme og udtrykke til andre. Birgit Wamberg hentede sine udtalelser fra den engelske psykolog Kay Redfield Jameson, der beskæftiger sig med kunstnere i sin bog »Touched with Fire« (»Rørt af ild«).

Den hypomaniske bliver ligesom en almindelig mani afløst af en depressiv tilstand, som typisk kommer, når den kunstneriske proces er tilendebragt.

De lykkeligste mennesker skulle i følge Jameson og Wamberg ikke tiltrækkes af det hypomaniske. Wamberg beskrev kunstnere som ulykkelige, hvad der for øvrigt vakte mishag fra en af deltagerne. Men hun mente, at vi alle måske en dag blev kunstnere.

At skabe kunst

Oven på denne nærmest videnskabelige forklaring fortsatte Niels Einer Rust mere håndfast om, hvordan han ville beskrive den kunstneriske proces.

Han er selv uddannet billedkunstner og tog derfor udgangspunkt i egne erfaringer, og om hvordan kunstnere fra tid til anden har grebet processen an. Han fremhævede forskellene på den abstrakte kunsts fader Wassily Kandinsky og vores

egen danske Asger Jorn.

Kandinsky havde en fornuftsmæssig tilgang, der var baseret på forholdet imellem en række strukturer. Jorn var mere spontan, følelsesmæssig, det at male et billede var, som han selv udtalte det, som at klemme en bums ud. Danske Svend Wiig Hansen uddybede det nærmere: At rejse en bølge og bagefter gå ind i bølgen. Rust kunne følge Wamberg så langt, at kunst blev skabt af indre nødvendighed, og at for at man kunne få det godt, måtte man have det skidt.

Kunst som terapi eller kunst

Når selv folk, der ikke tidligere har beskæftiget sig med kunst, kan få det bedre ved at beskæftige sig med kunst, så holder den nok ikke, at kunst ikke også kan bruges som led i en terapi.

Det gjorde flere af deltagerne Suzanne Pelch opmærksom på. Hun havde været inde på, at kunst var noget andet end noget rent privat, terapeutisk. Kunst skulle nemlig videre, ud til verden.

Hun svarede på kritikken ved at fortælle en historie om en elev, hun havde haft, der havde haft svært ved at skrive om nogle forhold i sin familie. Men endelig var der gået hul på bylden, hvad der imidlertid fik Pelch til at fremhæve over for vedkommende, at det kun var den ene side af en problematik. Og hun havde bedt eleven om at beskrive det set fra de andres synspunkter. Men det nægtede eleven.

Hun mente på baggrund af den historie, at eleven havde turdet den terapeutiske side af den kunstneriske proces men ikke den kunstneriske side. Som hun mere beskrev som en evne til at gå ind i nogle situationer på flere forskellige planer.

Niels Einer Rust udvidede det til at sige, at al kunst kunne gøres færdig på flere niveauer.

Så vidt jeg forstod blev kunsten bedre, hvis man kunne gå videre til næste niveau, men han gjorde ikke nærmere rede for, hvor det så findes, og om det er der, de professionelle kunstnere til sidst ender.

Når sindslidende bliver kunstnere

Resten af tiden i workshoppen blev brugt på at be-

Middag på Fulgsøcentret

skæftige sig med, hvad der sker, når sindslidende kaster sig over kunsten.

Man kom i den proces også ind på sindslidende kunstnere som Vincent van Gogh, hvis billeder klart må siges at være mesterværker.

En deltager mente alligevel ikke, at sindslidende nogensinde kunne komme op på det niveau, som van Gogh havde været på.

En af konklusionerne på workshoppen var imidlertid, at sindslidende kan mere, end de tror, de kan. På alle andre områder end kunst bliver sindslidende forhindret fra at kunne virke på lige vilkår med de såkaldt normale mennesker. På kunstområdet kan vi i dag optræde på lige vilkår. I sidste ende er det derfor kun os selv, der sætter grænserne her.

En del kunst kommer nok ikke ud til så mange, men endnu mere vigtigt, som nydelsen af at se, høre og læse kunst, er det trods alt selv at kaste sig ud i det. Ikke alle kan det samme og lige godt.

Men som en deltager bemærkede, så er kunst jo i grunden ikke andet end at levere nogle smagsprøver. De kan være gode, de kan være dårlige, de kan være ligegyldige.

Men det er under alle omstændigheder noget andet end bare at lave intet. Slutreplikken lød: - Jammerkommoder har vi nok af.

Engelsk for gangbesværede, fortsat fra side 16

brugere er interesseret i at tilpasse sig virkeligheden uden for de sindslidendes verden, hvorimod de svage er glade for den oase, værestedet er på deres lange ørkenvandring. På Aktivitetshuset i Middelfart mener man, at der er brug for et reservat, mens man på Vækststedet i Kolding er for så meget deltagerstyring som muligt.

Et problem, man tit løber ind i rundt omkring i landet, er imidlertid, at der kun findes et værested inden for den nærmeste afstand. Derfor kan man ikke som i København og enkelte af de større byer bare sende den sindslidende videre til et andet værested, som har nogle tilbud, der bedre passer i den enkeltes kram.

HØJSKOLEN

en bro til livet

HØJSKOLEN – en bro til livet har siden 1998 udviklet et højskolemiljø, der fortrinsvis henvender sig til psykisk sårbare mennesker og mennesker med en sindslidelse. Skolen er en selvejende institution, der samarbejder med IT- Folkehøjskolen Snoghøj ved Fredericia.

HØJSKOLEN – en bro til livet har fået del i Socialministeriets 15 M-pulje. Med denne økonomiske baggrund arbejder vi på at udvikle et blivende højskolemiljø i egne bygninger.

PLANLAGTE KURSER 2002

FORÅRSKURSER

En, to eller tre måneder fra den 3. marts til den 25. maj 2002

Hovedfag

Billedkunst, mediefag og skrivekunst.

Valgfag

Kristendom og andre religioner, IT/edb, litteratur, rytmisk musik, motion og friluftsliv, drama/teater.

Fællesfag

Livsfilosofi, historie, samfund, sang og fortælling, myter og eventyr, morgensang og fortælling, caféarrangementer med musik, lyrik og underholdning samt foredrag og eks-kursioner.

SÆRLIGE KURSER

arrangeres efter **interesse og behov**. Ring og hør nærmere.

EFTERÅRSKURSER

En, to eller tre måneder fra den 1. sept. til den 30. nov. 2002.

Fag og indhold som under forårskurser.

SOMMERHØJSKOLE

Fra den 27. juli til den 9. august 2002

Her kan der vælges mellem en eller to uger.

Fagene vil bl.a. være idræt, musik, drama/teater, billedkunst, skrivekunst, journalistik, livsfilosofi, samfundsfag, historie, natur, friluftsliv, foto, byvandring, krop og stemme, gøgl, myter og eventyr.

Desuden tilbydes udflugter, højskoleaftener, morgensang, fortælling og samvær.

UNGE PÅ HØJSKOLE

Undervisning – Vejledning – Fremtid

Højskolen tilbyder foruden undervisning også støtte, vejledning og afklaring for psykisk sårbare og sindslidende unge, der har særligt behov for det. En afklaring, der retter sig mod fremtiden, hvor det fx gælder valg vedr. arbejde, uddannelse, undervisning, boformer eller andet. Aldersgruppen vil hovedsagligt være de 18- til 28-årige.

Ring og hør nærmere og få tilsendt specialbrochure.

INFORMATIONSMØDER

Vi afholder informationsmøder og foredrag over hele landet og tilbyder rundvisning og informationsmøder på højskolen.

Livsglæde og arbejdsglæde

Kurset kan følges af alle interesserede, men henvender sig specielt til mennesker, der arbejder i psykisk krævende job, eller mennesker, der af forskellige årsager har været eller befinder sig i psykisk krævende livsopgaver. Det kan være personer fra social- og sundhedssektoren, pårørende og undervisere m.fl.

Tid: 27.- 31. maj 2002 – Ring og hør nærmere og få tilsendt specialprogram

HØJSKOLEN – en bro til livet ■ Abelonelundvej 40C – Strib ■ 5500 Middelfart
Telefon: 64 40 00 54 ■ E-mail: højskolen-enbrotillivet@mail.tele.dk ■ www.højskole-enbrotillivet.dk

NY ADRESSE FRA 1. februar 2002

HØJSKOLEN – en bro til livet ■ Højskolevej 9, Snoghøj ■ 7000 Fredericia

Tlf. 75 94 11 20 -

e-mail og hjemmeside uforandret

Stress sundere end almindeligt antaget

Stress er som bekendt årsag til mange psykiske lidelser, bl.a. depression, men er også en psykisk tilstand, mange mennesker kender til.

Stress går undertiden for at være noget afgjort negativt, men en artikel i Fyens Stiftstidende (5.11) antyder noget andet. Ud fra overskriften at dømme skulle stress oven i købet være sundt.

Artiklen bygger på et interview med den norske stressforsker Are Holen. Han siger bl.a., at stress kan være udtryk for den naturlige evne, mennesket har til at tilpasse sig en farlig situation. Giver man sig derudover tid til at tale med andre om den situation, der udløste stressen, og til bagefter at stresser lidt af, så vil man aldrig få problemer med stress.

Han påpeger dog, at ikke kun arbejdslivet kan virke fremkaldende for stress. Dagligdags problemer som ubetalte regninger, problemer i parforholdet eller med børn kan også fremkalde stress.

Han mener, at stressproblemerne i dag hænger sammen med, at tid til refleksion, eftertanke generelt bliver underprioriteret.

Det kunne ud over samtale også dreje sig om en tur i skoven, lytte til god musik eller meditation.

Lang ventetid på psykiatrisk behandling

Mens valgkampen rasede, var et hyppigt emne de lange ventetider på behandling. Man hørte ikke så meget om ventetid på psykiatrisk behandling. Men at det findes fremgår af en kort artikel i Fyens Stiftstidende på selve valgdagen (20.11). Et lige så hyppigt anvendt tema i valgkampen var forholdene for de ældre. Derfor kan det undre, at man siden 1995 på Fyn har skullet vente i to år på en såkaldt ældrepsykiatrisk undersøgelse.

Gennem denne undersøgelse kan det påvises, om den ældre er dement eller har andre måske medvirkende psykiatiske problemer.

Men når det ikke kommer frem, kan det betyde, at den måske demente ikke bliver behandlet på en måde, som kunne være til gavn for den ældre selv, familien eller personalet på et plejehjem.

Stress og depression

At stress kan føre til depression har længe været almindeligt kendt. Nu har danske forskere påvist de processer, som er årsag til det. Det sker i en artikel i Politiken (14.11). I en omfattende undersøgelse, som har bestået i scanning og psykologiske samtaler, har forskere fra Risskov vist, hvordan påvirkninger fra stresshormoner for depressive blot fortsætter med at vokse fremfor at nedbrydes.

Medvirkende til denne udvikling er problemer fra barndommen og arvelige årsager, slår lederen af undersøgelsen Poul Videbech fast. Det fremgår imidlertid ikke af artiklen, hvor mange af disse langvarige påvirkninger af stresshormonet, der skyldes hhv. ydre og indre forhold. Kommer stressbelastninger af sig selv, fra organismen selv, kommer de p.g.a. omverdens umulige krav, eller kommer de ud fra vores tolkning af omverdens krav og vores indre krav eller evner?

Psykiatriens samtidshistorie

Den norske professor i psykiatri Einar Kringeln har skrevet et større værk med netop denne titel.

Det fremgår af en anmeldelse i Information (16.11). Kringeln gennemgår de forskellige vinde, der har blæst inden for psykiatrien fra 1920'erne til i dag. I bogen omtales bl.a. dansk psykiatri som "traditionel og konservativ".

Bogen omtaler imidlertid også de mange ideer, der har

Psykiatri på film

Fra tid til anden dukker der en film op, som påstår at beskrive, hvordan psykiatrien fungerer.

En del af dem kan være temmeligt underholdende. Men spørgsmålet melder sig tit: hvor meget i denne film har med virkelighedens verden at gøre. Det har en amerikansk psykiatriprofessor nu beskæftiget sig med.

Det fremgår af en notits i Politiken (26.10). Ud af 400 film var det kun 3-4, der slap igennem professor Glen Gabbards nåleøje.

Psykoterapien beskriver han som et dramaturgisk greb, filmpsykiateren som manden, der skal hjælpe eller måske snarere standse de uhelbredeligt sindssyge mordere eller voldtægtsmænd.

Filmene skal altså kort sagt blot beskrive psykiatrien lige så sensationspræget, som også aviserne tit ser den.

været fremført og afprøvet, bl.a. fra antipsykiatrien, der i 60'erne satte spørgsmålstegn ved hvad psykiatrien egentlig var god for.

Af bogen synes det at fremgå, hvordan udviklingen af psykiatrien er sket ud fra en sammenrotning af de økonomiske konjunkturer, politiske slagsmål og ikke mindst medicinalindustriens medvirken.

Det fremgår bl.a. ud fra en gennemgang af, hvordan diagnoser fik tildelt den betydning, de har i dag. Kringeln beskriver, at frem til 80'erne var diagnoser ikke særligt varierede eller anset for særligt betydningsfulde.

Den almindelige antagelse var, at psykiske lidelser var udtryk for normale variationer og forstyrrelser i relationerne imellem mennesker. Men i starten af 80'erne så den første liste over diagnoser dagens lys.

Målet var nemlig at få sammenholdt de videnskabelige data om psykiske lidelser med det, som medicinalindustrien kunne tilbyde. I følge anmeldelsen mener Kringeln, at man i dag køber sig selv til en diagnose ved at købe medicin.

Han mener også, at det reelt er firmaernes salgsafdeling, der styrer forskningen af medicin, mens de uafhængige forskere på universiteterne reelt er blevet placeret på et sidespor.

Støtte og Kontakt Centeret

Tlf. 3314 9841

Døgnrådgivning

Café 24

Åben for personlig og telefonisk kontakt alle årets dage for sindslidende københavnere. Personlig rådgivning, gratis og anonymt alle dage 9-22.

Åbent alle årets dage fra kl. 14-22. Vi serverer varm mad hver dag kl. 18.00. Linnésgade 24.

Der er også mulighed for værksteder og andre aktiviteter.

Vi tilbyder juridisk, psykologisk og socialrådgiver støtte. Telefonisk rådgivning hele døgnet.

Støtte Kontakt Personer.

Du kan få hjælp i hverdagen helt anonymt og gratis.

Linnésgade 24²

1361 Kbh. K.

I virkelighedens laboratorium

Når vi prøver at forholde os videnskabeligt til virkeligheden, kommer vi altid til kort, for som der står: »Virkeligheden har for længst trukket det længste strå«!

Finn L. Laue, bedre kendt som Finn Mac Cool and the Pingvins.

I virkeligheden er virkeligheden så stort et begreb, at intet menneske kan rumme det. Det overlader vi til Gud. Det er faktisk derfor, at vi har et begreb, vi kalder Gud.

Vores lille menneskelige hjerne kan så meget: den kan rumme en idé om virkeligheden, men den kan ikke rumme selve virkeligheden. Virkeligheden er en meget fysisk størrelse – træ, cement, jern, lim, som der står i teksten. Vi kan sætte universet på formler, men formlerne er ikke universet. Nej, vi er kapslet inde i vore kroppe og deres sanser, og hvis vi skal have mest muligt ud af at fatte virkeligheden, mens vi er levende, menneskelige individer, er vi tvunget til at forholde os poetisk og kunstnerisk – ja, religiøs – til begrebet, fordi vores laboratorium har »den graverende fejl, at man selv er til stede«. Når vi prøver at forholde os videnskabeligt til virkeligheden, kommer vi altid til kort, for som der står: »Virkeligheden har for længst trukket det længste strå«!

Bartenderens bud på virkeligheden

Spørger du for eksempel bartenderen, en dag du er i byen: »Kan du i en sætning svare på spørgsmålet: hvad er virkeligheden?« Så svarer han eller hun måske: »Det er godt nok kryptisk«! Da kan det være, du finder ud af, at han/hun mener, at det altså er selve spørgsmålet, der er kryptisk – og så fortsætter vedkommende muligvis: »Når du ikke kan spise mere, så er du mæt. Hvad er du så, når du ikke kan drikke mere? – Så er du sæt (fuld). Vidste du det?«.

Sådan er der så meget. Nej, vi kan nok ikke gøre andet hver især end at klamre os til vores egen virkelighed og så dele den med vores nærmeste på bedste beskab.

Refrænet på en gammel revyvisse begynder således: »Det er naturen, det billige skidt!« Var det virkeligheden, der var tale om, eller hvordan skal det forstås? Er vi alle sammen – menneskeheden globalt set – en hob etnocentrikere (= navlebeskuere), der helst så hele kloden asfalteret, eller hvad?

Virkeligheden er ikke en statisk størrelse

Ja, hvad er virkelighed? Kan den menneskelige hjerne ikke sætte sig ud over sig selv uden at bruge begrebet Gud for at beskrive virkeligheden og klamre sig til et hav af ritualer for at forholde sig til virkeligheden = det guddommelige?

Nej. Vi kan ikke se virkeligheden på anden måde end gennem de sanser, der bliver registreret af vore hjerner. Ikke så længe vi udelukker fantasi, drøm og forestilling.

I vores kulturkreds, og sådan set også i mange andre kulturkredse, da definerer medierne i stort mål, hvad der er virkelighed, og journalister og historikere m.v. påberåber sig objektivitet i forhold til stoffet. Men såvel som fysikeren ikke kan fjerne sig fra sit laboratorium, så kan mediearbejderne heller ikke sætte sig ud over en vis subjektivitet.

Bruger du Nudansk ordbog, kommer du frem til, at du kan erstatte ordet virkelighed med ordet realitet, og så er vi jo ikke kommet ret meget længere, for ord som fantasi, drøm og forestilling er jo også en realitet! Men vi må ikke glemme, at selvom virkelighed ifølge teksten fra tidsskriftet Griflen har meget med dagligdag og trummerum at gøre, så er virkelighed ikke kun en statisk størrelse. Den forandrer sig fra tidsperiode til tidsperiode – fra øjeblik til øjeblik. Virkeligheden kan som sådan og på trods af et fun-

dament ikke adskilles fra det, der hedder udvikling. Det er først der, hvor udvikling udelukkes - eller af politiske og religiøse magthavere forsøges udelukket - at fantasien fjerner sig fra virkeligheden, når den fastlåses i ritualer og trummerum.

Jorden opstår - Jorden dør

Man kan betragte videnskabsteori som forsøg på at lave systemer til at bevise og få hold på virkeligheden.

De mange forskellige videnskabsteoretiske retninger, der findes, kan tages som et udtryk for, at det ikke er nogen let opgave at opstille et system, der kan få hold på virkeligheden. Igen: et er virkelighed - et andet er beskrivelse af virkelighed. Eller, om man vil: et er at sende en raket til månen - et anden er, om den nu også lander på månen!

Måske kommer vi her til at ty til begrebet nirvana (= et med universet) for at være i en tilstand, hvor vi kan fatte virkeligheden.

Men for at komme videre, er vi måske nødt til at spørge, hvad der er den fælles virkelighed for alt levende. Jamen, da har vi det ene tilfælde, fra mælkebøtter til mammutter, at vi undfanges - og vi dør. Jorden opstår. Jorden dør.

Månen opstår. Månen dør. Solen opstår. Solen dør. Da kommer vi så på et tidspunkt til at blive konfronteret med universet og med begrebet uendelighed eller evighed.

Enten overlader vi til fysikeren at beskrive uendeligheden ved at sætte minus og plus henholdsvis foran og efter et ottetal, der er blevet lagt ned, eller også er det en sag for Helligånden.

Nej. Det viser netop, at vi ikke kan forholde os til virkeligheden uden at ty til fantasien. Vi må bare ikke glemme, at fantasien ikke kan udelukke

Et er virkelighed -et andet er beskrivelse af virkelighed. Eller, om man vil: Et er at sende en raket til månen - et anden er, om den nu også lander på månen!

virkeligheden, og at fantasien udspringer af virkeligheden - og ikke omvendt. Medmindre man altså er Gud.

Så kan vi altid i en anden sammenhæng give os til at definere, hvad Gud er!

Er det verden der er psykotisk og ikke mig?

Hvornår kan jeg igen lukke op for mit fjernsyn uden at benene begynder at ryste under mig? Alt skal enten være autentisk, realistisk eller uhyggeligt, hvornår kommer den meningsfulde hygge ind i æteren?

Mette Normann Steensberg

Engang i niende klasse i skolen skulle vi skrive en fristil med titlen »Mig selv om femten år«. Jeg skrev en fra hjertet af, fuld af angst for vor klodes fremtid og min egen. Den handlede om, at

alverdens politiske situationer var kollapsede, og jeg var flyttet til en fjern egn - et unavngivet sted i Afrika. Der sad jeg med en flok børn omkring mig og tegnede i sandet og fortalte om sne og juletræer i det land, jeg kom fra,

og som var-sønderbombet. I dag er det, som om den virkelighed rykker tættere på, end jeg havde formodet. Hvad skal jeg stille op med al den angst og depression, jeg føler rent privat og på verdens vegne? Hvad skal alle de bomber og selvmordsaktioner til for - både i Israel, World Trade Center og Pentagon. Afgha-nerne savner demokrati. Vi, den vestlige verden, giver dem bomber.

Jeg får piller både mod psykose, depression og panikangst. Det virker som det skal, forsikrer min psykiater mig. Men angsten for klodens fremtid, uden miltbrand og uskyldige, såvel som soldater, der falder i krigene, hvad med den? Den findes der ikke piller mod.

»Du må ikke bure dig inde« siger min mand. Kom ud og gå en lang tur, se nogle andre mennesker. Ja, jeg har gået en lang tur med mine hunde, købt og læst lørdagspolitiken fra enden til anden - det tog sin tid! For 13,50 kr's afbrydelse. Med masser af sortsynede artikler om muslimsk fundamentalisme og terrortrusler beskrevet af Simon Peres himself. HVAD SKAL JEG MED DET? Hvornår kan jeg igen lukke op for mit fjernsyn, uden at benene begynder at ryste under mig? Alt skal enten være autentisk, realistisk eller uhyggeligt, hvornår kommer den meningsfulde hygge ind i æteren?

Det er ikke Morten Korch, jeg tænker på. Men noget med hyggelige, fortrøstningsfulde budskaber om en god teaterforestilling, glade ustressede voksne med børn, der kan forholde sig til vor tids hurtigt foranderlige teknologiske verden og nye krav. Smukke naturudsendelser, bistandsklienter og førtidspensionister, som klarer sig og har det godt og kan få økonomien til at hænge sammen. Mennesker i balance og afklarethed om deres egen situation med positive fremtidsvisioner for sig selv og alle os andre.

Jeg skriver således i afmagt. Jo, mine umiddelbare angstforestillinger om, at det kunne være skadeligt eller farligt at bevæge sig uden for

Jeg får piller både mod psykose, depression og panikangst. Det virker som det skal, forsikrer min psykiater mig. Men angsten for klodens fremtid, uden miltbrand og uskyldige, såvel som soldater der falder i krigene, hvad med den? Den findes der ikke piller mod.

huset, er stilnet af. Jeg tror ikke længere, at jorden åbner sig i et gigantisk ildhav og opsluger mig, ej heller at havet med en mægtig flodbølge suger mig ud og væk i druknedøden, i hvert fald ikke når jeg husker at tage mine piller. Jeg kan til en hvis grænse også gå i butikker og handle. Men terroren, de mange spændingsfilm og rumvæsener, masse mordere, pædofile psykopater, gidseltagere og så al den forbandede virkelighed via nyheds- og debatprogrammerne. Er det verden, der er psykotisk og ikke jeg? Hvad tænker TV-producenterne dog på? Er TV og andre medier ikke også til for de frygtssomme, sårbare og deprimerede? Alle os uden den tykhudede kynisme, der må skulle til for at lukke for aftenens program og ufortrødent give sig til at vise ømhed og nærvær for sine egne. »Vil du have en kop kaffe« eller »skal jeg rulle dig en smøg«, er hvad jeg formår, ellers bare stilhed, indavendthed, ingen hyggelig dialog med venner og bekendte. Jeg orker det simpelthen ikke.

Jeg var engang indlagt med en festlig pige, som sagde, at hun var så glad for, at hun var skizofren og ikke depressiv, for de depressive mistede så let deres netværk. Og når hun var i en psykotisk fase, skete der altid en allerhelvedes masse i hendes liv. Der var et stort gran af sandhed i den måde, hun havde det på - modsat mig, der er borderline og svinger hele tiden, men mest i det depressive.

Man bliver enten klæbende og flæbende eller også afvisende, uden at man ønsker det. For jeg har jo netop i den grad brug for tryghed, nærhed, omsorg, men formår ikke at skaffe mig den. Tænk hvis jeg bare kunne sætte et filter op mellem mig og omverden og så skrue op og ned for, hvad der går mig på og ryger ind. For hvad jeg kan bruge og selv har brug for at sende ud. Så kunne Bin Laden forblive nede i Afghanistan, og Bush' s rynker ville bare være endnu en højtidelig statsmandsmaske, som jeg kunne lade ligge i en skuffe for sig selv. Ikke noget som direkte berørte min private sfære. Og gid TV producenterne så sig om efter de livsbekræftende udsendelser, så man ikke skælver i mørket, når man går i seng.

Det var bare det jeg ville sige Og nu har jeg det meget bedre! Længe leve verden!

Retten til den frie vilje

Den frie vilje til at være sig selv og derfor anderledes er netop det, der giver livet mening, uanset hvor ufornuftigt eller idiotisk et menneskes valg kan forekomme andre. Individet skal have ret til at ønske sig det dumme hvis han/hun vil det og ikke ved pligt være tvunget til at ønske sig det kloge. Det bevarer personligheden og individualiteten.

Debat

Af Christina Bech

Christina Bech

Er en "gammel dreng" som Søren Kierkegaard relevant for os, der lever i år 2002?

Det vidste jeg ikke rigtigt, før jeg læste Birgit Bertungs bog "Den utidige Kierkegaard – og vor tid". Birgit Bertung er mag.art. i filosofi og mangeårigt medlem af Søren

Kierkegaard-Selskabets bestyrelse.

Kierkegaard betragter som eksistensfilosof mennesket ud fra dets eksistentielle eller åndelige situation. Det er den subjektive side, altså hvordan den enkelte selv føler sig, og hvad den enkelte selv vil, der er det væsentligste for ham.

Bertung mener, at det er endnu sværere for år 2001-mennesket at forstå Kierkegaard end hans samtidsmennesker i midten af attenhundredetallet. Vores tid er endnu mere materialistisk med læggen vægt på overfladiske ting, end hans tid var: den objektive videnskabs materialistiske og rationelle måde at se tingene på og forlystelsessygen og tivolisering af alting, der var i sin vorden på hans tid, er i dag altdominerende i hverdagslivet.

At ville eller ikke ville

Det, Kierkegaard har at give os i dag, er en viden om, at det, der betyder noget for det enkelte menneske, er "jeg vil – eller jeg vil ikke", og det kan man bl.a. indse ved at se, hvad der sker ved tortur. Torturbødler kan netop kun lave om på de udvendige ord og ikke på det, offeret inderst inde vil, og derfor øger de torturen, fordi de frustreres over det.

Et mere nærliggende eksempel, jeg kommer til at tænke på, er institutioner af forskellig art, også her i vores såkaldte moderne demokratiske samfund, der øger straffene eller strammer reglerne, fordi de ikke kan få børn, ældre mennesker, psykisk

syge, kriminelle og andre "vanskelige mennesker" til at ville, hvad de mener, er det rigtige. Eller bare ikke at respektere, hvad et menneske vil eller ikke vil.

Ifølge Kierkegaard er det fundamentalt vigtigste for et menneske, for at der overhovedet kan tales om, at det lever – at det kan bevare sin værdighed ved at blive respekteret for, hvad det vil og ikke vil. Det at leve er for Kierkegaard ikke bare at trække vejret.

Det tilpassede menneske

Her i år 2001 er det sådan, vurderer Bertung, at det nok for den enkelte selv endnu regnes for vigtigt at bevare sin værdighed på den her beskrevne måde. Men at tilbøjeligheden ellers går mod overgivelse til samfundets uophørlige og ubønhørlige doceren om, at vi kun er en del af en enhed. Som et nummer eller et dyr i flokken osv. Der holdes styr på borgerne – hvad de kan, hvad de tjener, hvad de køber, fejler osv. – alt er mere eller mindre lagt ind i en computer.

Det bliver mere udpræget dag for dag at registrere os og nummerere os og dermed fastspænde vores levende liv i en systematisk rækkefølge, som man gør med døde ting, f.eks. computer- eller klavertaster! Sikke en formidabel billedlig illustration af tankegangen: d-tangenten efter c-tangenten, e-tangenten efter d-tangenten = Ole 40 år socialklasse 8 på 86 kilo efter Hanne på 32 socialklasse 8 på 72 kilo, Poul 30 år socialklasse 9 på 54 kilo efter Hanne på en skala af milligram cipralax.

Sådanne objektive materialistiske skalaer findes der masser af i vore dage. Men siger det noget væsentligt at sætte mennesker på sådan en skala? Er det det, der er meningen med livet? At gøre mennesker til et nummer på en skala – til et nummer i samfundets enhed? Eller er det enkelte menneske noget i sig selv – levende, unikt, kreativt, spændende og uerstatteligt?

Forhåbentligt er det det, gyste jeg indvendigt, da jeg læste det. Men jeg føler mig faktisk tit behandlet som en tangent på et klavertastatur, både i bistandssystemet, i de projekter for psykisk syge og arbejdsløse, hvor jeg

kommer eller i de vedvarende undersøgelser, jeg udsættes for! Jeg får nemlig hele tiden at vide, at jeg "ikke passer ind" eller anderledes formuleret, "at jeg ikke hører til målgruppen". Og det er her, jeg ser en skala, jeg skal passe ind i, en enhed, nogle minisamfund.

Testede mig på alle leder

Da jeg aldrig er blevet spurgt om, hvad jeg selv vil og har fået mulighed for det, har disse tre systemer i årevis forsøgt sig med at få mig til at passe ind i en eller anden specifik defineret gruppe. Det seneste, der er hændt mig, er, at skulle tilbringe en hel dag oppe i et statsligt center med nogle forskere og psykologer, der prøvede mig og testede mig på alle leder og kanter for at få defineret, hvad jeg kan, og om jeg kan siges at fejle noget – alt sammen noget, der kan sættes ind i nogle helheder bagefter. Hvorfor er jeg blevet undersøgt sådan? Det har jeg spurgt min sagsbehandler og socialcenterets psykolog om? Det er for at finde ud af, hvad der er bedst for mig, har jeg fået at vide. Sådan så jeg kan blive arbejdsstrænet ud fra mine svagheder og mine styrker.

Det vil altså sige, at jeg ikke vil få lov at bestemme selv, hvad jeg vil eller ikke vil. Men hvis jeg ikke kan bestemme, så er det jo meningsløst at ville noget eller hvad?

Nej, det er det alligevel ikke, for det vil altid give mening for mig, ligesom for offeret under tortur, at holde fast ved, hvad jeg selv vil. Men det er faktisk den rene tortur hele tiden at blive betragtet som en klavertast, som andre spiller på, og også bestemmer om der overhovedet skal spilles på det!

Og det er også farligt for et menneskes eksistens, mener Birgit Bertung, for at vende tilbage til hende, som jeg er inspireret af her.

Plads til lidenskabelig tro

Situationen er farlig, hvis der ikke er plads til nogen form for frihed eller kvantespring, der baserer sig på lidenskabelig "tro" eller overbevisning, følelser eller vilje.

Hvis der ikke er det, så vil tilværelsen føles ensidig, omklamrende eller kvælende og ikke mindst meget kedsommelig.

Livsgnisten forsvinder, fordi den frie vilje til at være sig selv og derfor anderledes er netop det, der giver livet mening, uanset hvor ufornuftigt eller idiotisk et menneskes valg kan forekomme andre. Individet skal have ret til at ønske sig det dumme hvis han/hun vil det og ikke ved pligt være tvunget til at ønske sig det

Søren Kierkegaard

kloge. Det bevarer personligheden og individualiteten.

Hvis det, den enkelte gør, er hans overbevisning, som han lidenskabeligt føler for og vil, så er det det, der er det kloge.

Således er det, som samfundet og andre mener er klogt, kun klogt, hvis den enkelte kan identificere sig med det og dermed tilegne sig det som værende sandheden.

Husk det, alle I der lever af bistands-, behandlings- og projektsystemerne! Hvis det, I gør med folk, er klogt for jer, men ikke er i overensstemmelse med, hvad de enkelte mennesker vil, så er det I gør altså ikke klogt! Så er I med til at fratage mennesker deres værdighed og med til, at de får et kedsommeligt liv uden livsgnist!

Marie Kirstine

Historien om Marie Kirstine fra Vejle egnen er en beretning om, hvordan religiøs syndfølelse driver et menneske ud i elendighed og indlæggelse på åndsvageforsorgshjem i 1800-tallets Danmark.

Portrætartikel

af Karlo Hansen, foto Karlo hansen

Marie Kirstine Hansen voksede op i et strengt religiøst miljø. Hun led af en forfærdelig skyldfølelse og regnede med, at Gud var vred på hende, fordi hun var ulydig. Den strenge opdragelse førte flere gange til blindhed i barndommen, senere blev hun i 1891 indlagt for en sindslidelse på Middelfart Sindssygehospital for endelig at leve det meste af sit liv på Åndssvageforsorgens institutioner. Trods overflytningen blev hun ved med at skrive til Middelfartlægerne. Med tiden bliver de mere og mere et råb om hjælp for til sidst helt at ophøre, fordi brevene konfiskeres inden afsendelsen.

Etnologen Edith Mandrup Rønn, der har gennemgået arkiverne på Åndssvageanstalten i Ribe, fortæller:

- En enkelt af de anonyme patienter fik særligt liv for mig, da jeg for få år siden lavede en undersøgelse omkring den tidligere åndssvageanstalt i Ribe, hvor der fandtes en journal for en kvinde, der havde frekventeret såvel Middelfart Sindssygeanstalt, som Arbejderanstalten i Horsens og de to åndssvageanstalter: De Kellerske Anstalter i Brejning og Åndssvageanstalten i Ribe. Hendes debut som patient var i Middelfart i 1891, tre år efter hospitalets indvielse.

Når det kan lykkes så nogenlunde at rekonstruere hendes liv, skyldes det især, at denne kvinde, der er beskrevet som „åndssvag og sindssyg“, skrev et utal af breve gennem de mange år, hun tilbragte på diverse anstalter og hospitaler – og hendes barndom kan rekonstrueres v.h.j.a. en bog, som denne stærkt religiøse kvinde af „Stærk Jyde“-slægten skrev som 22-årig.

Med 8 års mellemrum blev hun indlagt på Middelfart Sindssygehospital første gang i 1891. Hendes breve fortæller ikke kun om hendes eget syn på opholdet, men også mere indirekte om behandlingen. Mest af alt fortæller de dog om en tragisk livsskæbne som utilpasset i såvel det hjemlige miljø som miljøerne på institutionerne.

En forfærdelig skyldfølelse

Marie Kirstine Hansen blev født den 2. maj 1862 i Gl. Sole på Vejle egnen. Hendes mor giftede sig som ung enke med to børn, med en småbruger, der som hun selv, hørte til „De stærke Jyders“ bevægelse.

I dette strenge religiøse miljø voksede Marie Kirstine op. Hun beskriver i sin erindringsbog „Under Korset“, som hun skrev som 22-årig, hvordan hun allerede som helt lille spekulerede over, om hun kunne blive frelst. Hun led af en forfærdelig skyldfølelse og regnede med, at Gud var vred på hende, fordi hun var ulydig. Fra bogen citeres:

- En anden gang blev jeg straffet, fordi jeg var ulydig, og jeg var saa haard og ubevæget i Begyndelsen, at jeg ikke fældede en Taare, hvor meget de end slog mig; det var Djævelen, der ligesom forhærdede mig i dette Øjeblik, da jeg var hen ved tre Aar.

Senere fortæller hun, hvordan hun helst ville læse de „ondeste og hårdeste Bøger“, dem hvor synderne straffes rigtig hårdt.

Tyveri af skolens skriveblæk

I løbet af sin barndom blev Marie Kirstine to gange blind, og hun begyndte derfor senere i skolen end de andre børn. Men hun havde på dette tidspunkt allerede lært at læse og kunne mange salmer udenad, som hun kunne opmuntre sig med. På et tidspunkt i hendes skoletid skulle hun lave en skriftlig hjemmeopgave, og da de ikke havde noget blæk i hjemmet, tog hun lidt blæk med hjem. Dette fik hendes skyldfølelse til at accelerere, og i en årelang periode prøvede hun at finde nogle at tale med om sin synd. Kort før sin konfirmation fik hun talt med sin mor, som henviste hende til læreren. Dette betød en kort befrielse, men der var hele tiden nye synder at angre.

Under konfirmationsforberedelsen mødte Maria Kirstine den nye religiøse bevægelse, Indre Mission, repræsenteret ved pastor O. C. Ipsen, som forblev

hendes store helt og ideal. „De stærke Jyder“ frygtede på denne tid Indre Mission, som de frygtede enhver „falsk lære“. Set i bakspejlet er de to bevægelsers trosindhold ret ens, men sådan så man ikke på det blandt „De stærke Jyder“ på den tid.

Hvor „De stærke Jyder“ var indadvendte og isolationistiske, så Indre Mission på den omvendelse, som „De stærke Jyder“ næsten syntes at have glemt. Man holdt møder, som det blev forbudt de unge at deltage i. Marie Kirstine gjorde det alligevel, og for hende var det som at se lyset at få lejlighed til at drøfte sin tro med andre. Men det var samtidig årsag til en årelang frygt for, at denne overtrædelse af det 5. bud (du skal ære dine forældre) kunne betyde, at hun ikke blev frelst.

Sikkert stærkt animeret af sin støtte og sit ideal, præsten O. C. Ipsen, skrev Marie Kirstine da som 22-årig sin „sjæledagbog“ om omvendelse til Indre Mission. Det blev årsag til udelukkelse fra hjemmet og mange års elendighed for Marie Kirstine, der ikke var så god til „det timelige“ (det jordiske).

dige beskrivelse af sygdommens symptomer noteres (uddrag):

- Hun er opdraget i Sektens strænge, mørke Lære samt under haard Hustugt, som sædvanligt er i denne Sekt, der ikke kjender til Kjærlighed, men kun det ene Bud: „Du skal ære og lyde dine Forældre“. Enhver afvigelse herfra, særligt i trossager, medfører Udstødelse af Samfundet og Hjemmet. I en noget modnere Alder opdagede hun, at Sektens Levnet langt fra svarede til den hendes indpræntede Lærdom, og det af og til endog kunde give Anledning til Forargelse; hun blev herved urolig, begyndte at tvivle om Sandheden af denne Lære og begyndte at omgaaes Folk, der ikke hørte til Samfundet, skjønt mod Forældrenes forbud. Navnlig følte hun sig tiltalt af Indre Missions Tilhængere, læste i deres Skrifter og deltog livligt i deres Forsamlinger; men derved fremkom et Brud med forældrene, som naaede Højdepunktet, da hun i 1884 med Indre Missions Hjælp udgav en lille Piece betitlet „Under Korset“, der fremstillede hendes aandelige Kampe, og hvori hun blottede sine gamle trosfæller.

» Marie Kirstine blev beskrevet som upraktisk og enfoldig, men hendes første breve viser, at hun - i modsætning til hvordan hun blev bedømt i sit eget miljø - må have været tænksohm og godt begavet, men langsomt reagerende. «

Marie Kirstine kunne ikke være i sine pladser som tjenestepige. Hun fik opholdssted hos en søster og svoger, der imidlertid ikke kunne have hende, og i nogle år boede hun da sammen med en storesøster, der også tilhørte Indre Mission. Marie Kirstine flettede simer til måtter og fik ligesom søsteren fattighjælp, men hendes sind blev mere og mere formørket af skyldfølelse og skræk for ikke at blive frelst. Hun kom på Diakonissestiftelsen og på Vejle Sygehus efter et selvmordsforsøg. Netop dette: at hun havde prøvet at tage sit eget liv, forstærkede selvfølgelig hendes religiøse kvaler. Fra Vejle Sygehus blev Marie Kirstine i 1891 overført til Middelfart Sindssygehospital.

Middelfart Sindssygehospital 1891

Om de sociale begivenheder noterer indskrivningslægen:

- Hendes forældre har opdraget hende meget strengt i den Lære, at alt Jordisk var syndigt, og holdt hende afsondret fra alt samkvem med Enhver, som ej hørte til samme Samfund som de. Lige fra Barndommen har hun været meget hengiven til Læsning af gudelige Bøger, al anden læsning af gudelige Bøger, al anden læsning har været hende strengt forbudt. Endvidere oplyses: - Hun er konfirmeret af nuværende Pastor Ipsen i Assens, Jylland, der efter Konfirmationen at have taget sig en Del af hende. Under den fuldstæn-

Dette Brud paa Lydighedspligten var Forældrene for stærkt, og hun synes da at være blevet udstødt af Samfundet og samtidig forvist fra Fædrenehjemmet.

Historien fortsætter med Marie Kirstines ulykkelige liv, der udmundede i et stranguleringsforsøg og tegner et billede af en ensom og ulykkelig ung kvinde, der ikke kan klare sig i en virkelighed, hvor hun burde have været en Martha og ikke en Maria.

Marie Kirstine blev beskrevet som upraktisk og enfoldig, men hendes første breve viser, at hun - i modsætning til hvordan hun blev bedømt i sit eget miljø - må have været tænksohm og godt begavet, men langsomt reagerende.

Edith Mandrup Rønn har senere læst journaler for Marie Kirstine fra åndssvageanstalterne i henholdsvis Ribe og Brejning, og de adskiller sig overordentlig meget fra denne første journal, der synes skrevet af en læge med forståelse og menneskelighed. Denne læge forsøger at finde frem til, på hvilken måde Marie Kirstines tidligere liv har fået betydning for hendes sygdom. Senere, da hun er blevet rubriceret som åndssvag, gør man sig ikke større ulejlighed.

Breve til lægerne Helweg og Lange

Marie Kirstine glemmer ikke sit ophold på Middelfart Sindssygehospital. Senere - på Åndssvageanstalten i Ribe - husker hun stedet som betydelig bedre og ikke

så ugudeligt som Ribe.

Umiddelbart efter sin indlæggelse i Middelfart har hun dog kritik nok af den ugudelighed, der hersker på dette sted. F.eks. beklager hun sig over, at man tillader, at kvinderne laver håndarbejde om søndagen.

I årene efter sin indlæggelse dvæler hun både ved sine egne og andre patienters lidelser i Middelfart. Som hun gør hele sit liv, må hun skrive om sin tilværelse - her vælger hun med forkærlighed at henvende sig til autoriteter: læger og præster. Efter sin hjemkomst fra Middelfart skriver hun breve til både reserve-læge Helweg og overlæge Lange. I et brev til Agner Helweg 1892, der indledes med „Kjære“, begrundes hun brevene med omsorg for sine medmenneskers eller medpatienters sjælelige tilstand. Senere bliver brevene til Middelfart-lægerne et mere direkte råb om hjælp. Senere når brevene aldrig deres adressat, fordi de konfiskeres før afsendelsen.

Kritik formuleres pænt og taktisk

Det er i dag svært for os at forstå, at Marie Kirstine af alle i sin nærhed opfattes som enfoldig. Hun synes tværtimod at have en god formuleringsevne, og i sine første breve forsøger hun også strategisk at få sagt noget af det, det ellers på den tid må have været svært at sige til autoriteterne på en „pæn“ måde: at opsynsmændene behandler patienterne dårligt. Vi får i det hele taget af brevene mange indblik i hverdagen på anstalten: skildringen af tvangsfodringen osv. Samtidig formår Marie Kirstine også meget direkte at forklare årsagen til den anoreksi, der selvfølgelig ikke dengang var diagnosticeret som denne sygdom: hun synder, når hun skaffer sit legeme bekvemmeligheder af den ene eller den anden slags.

Mangel på kærlighed

Lægen på Vejle Sygehus så næppe forskert, når han mente, at meget kunne henføres til hendes strenge og - for os at se - kærlighedsløse opdragelse. I sine gode stunder formår Marie Kirstine at formulere dette selv: at hun er blevet, som hun er p.g.a. manglende kærlighed.

Hendes store syndsbevidsthed forhindrer hende også i at søge kærligheden hos en mand, men seksualiteten ligger latent i mange af hendes breve, især i de dårlige perioder.

Seksualitet og religion, skriver Edith Mandrup Rønn, var grundbestanddele i mange patienters manglende tilpasning til deres hjemmiljø.

Når begge dele spillede sammen, kunne det gå ganske galt. For kvinder ansås biologien tilsyneladende også at have stor betydning - i hvert fald betragtedes det som en slags sårbar tilstand i det hele taget at være kvinde. Det er forbløffende ofte, at pubertet, fødsel, kærlighedssorger, uægte fødsel, overgangsalder og lignede angives som medvirkende faktorer ved kvinders sygdom. Kvinder dominerede også talmæssigt på sindssygeanstalterne. For mændenes vedkommende regnedes især dårlig økonomi og forretningsuheld som en betydende faktor ved sygdommens opståen.

I løbet af de 10 år, hun kom til at tilbringe i Ribe, idylliserede hun mere og mere såvel opholdet i Middelfart som opholdet i Brejning, hvortil hun ustandselig bad om at blive overflyttet. Det lykkedes hende i 1917. Her opholdt hun sig til sin død i 1926.

Litteraturliste:

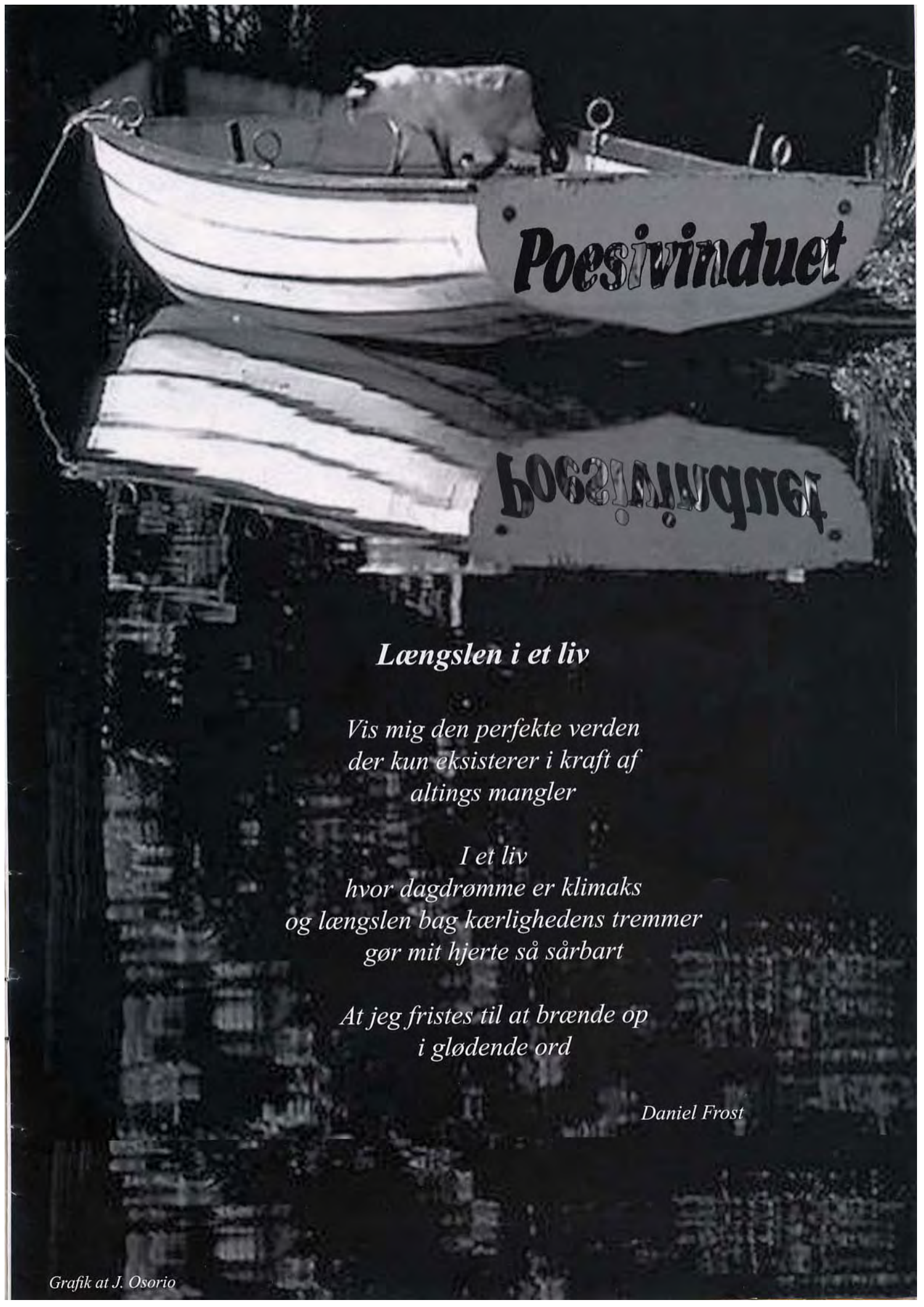
Den aandssvage og sindssyge Marie Kirstine Hansen - en egenkærlig og lunefuld Person. Af Edith Mandrup Rønn. Nyhedsbrev nr. 8. fra Center for handicaphistorisk forskning, 1996. (Kgl. Bib).

Under Korset. Marie Kirstine Hansen. Udgivet af Indre Missions Forlag, 1884. (Kgl. Bibliotek).

De fattige i ånden. Edith Mandrup Rønn. Udgivet af Museum Tusculanum 1996.

Fynske plejere i 75 år. Af John Hansen. Dansk Plejerforening, Fyns Amt 1988.

Middelfart Sygehus psykiatriske afdeling 100 år. Af Jens Smidt, Middelfart 1988.

Poesivinduet

Poesivinduet

Længslen i et liv

*Vis mig den perfekte verden
der kun eksisterer i kraft af
altings mangler*

*I et liv
hvor dagdrømme er klimaks
og længslen bag kærlighedens tremmer
gør mit hjerte så sårbart*

*At jeg fristes til at brænde op
i glødende ord*

Daniel Frost

Tegn abonnement på
OUTsideren

Godt nytår 2002

Socialministeren læser også OUTsideren

Prinsesse Charlottesgade 28-30 2200 København N.
Tel. 35 39 71 24. Fax 35 39 71 24
WWW.OUTsideren.dk - Email. OUTsideren@email.dk

ISSN 1397 0